

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

سازمان آموزش و پرورش آشنایی

مناسب سازی کتاب مطالعات اجتماعی، هشتم

دوره اول متوسط

ویژه دانش آموزان با آسیب شنوایی

معاونت برنامه ریزی آموزشی و توانبخشی
کارشناسی برنامه ریزی درسی و
آموزشی گروه آسیب دیده شنوایی
سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

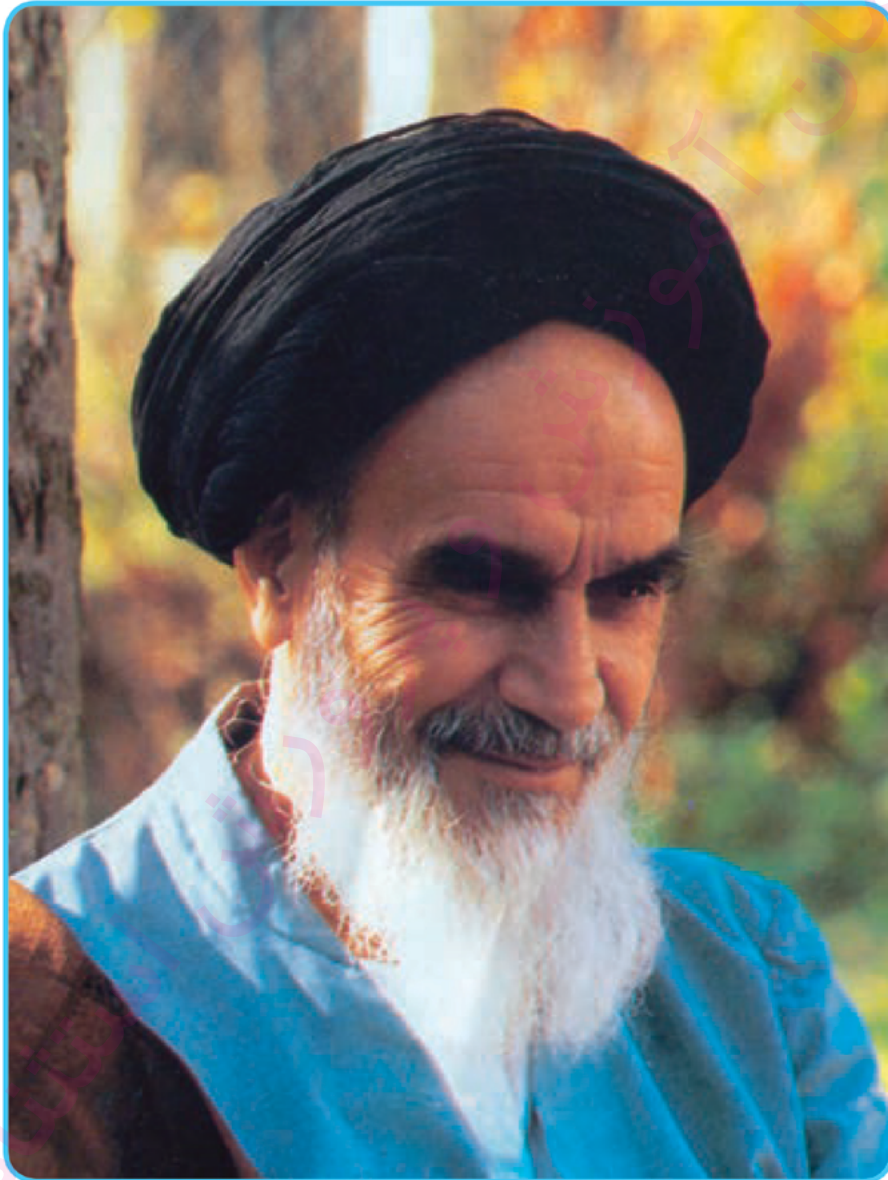
معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توانبخشی
کارشناسی برنامه‌ریزی درسی و آموزشی گروه آسیب‌دیده شنوایی
با همکاری اداره آموزش و پرورش استثنایی استان اصفهان

تدوین: اصغر محتشمی

مهدی یوسف سیدری

کیمیا سادات ایمن الرعايا

طراح گرافیک و صفحه‌آرایی: مجتبی احمدی

جوان‌ها قدر جوانی‌شان را بدانند و آن را در علم و تقوی و سازندگی خودشان صرف کنند
که اشخاصی امین و صالح بشوند.

امام خمینی «قُدِس سرُّه»

بسمه تعالی

سخنی با همکاران

به نام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین

پروردگار حکیم را سپاس می‌گوییم که بختِ بلندِ خدمت به دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی را روزی ما قرار داده است. پس از حمد و ستایش پروردگار مهربان، به آگاهی همکاران گرامی می‌رسانیم که در راستای سیاست‌های اجرایی سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور در زمینه مناسب‌سازی محتواهای آموزشی با توجه به توانایی و ویژگی‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، محتوای مناسب‌سازی پیشرو به منظور تسهیل در فرایند یاددهی-یادگیری ویژه دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی تهیه و تدوین شده است و جایگزینی برای کتاب مرجع نمی‌باشد.

فهرست

فصل اول: تعاون.....	۱
درس ۱: تعاون (۱).....	۲
درس ۲: تعاون (۲).....	۴
فصل دوم: نقش دولت در اداره کشور.....	۷
درس ۳: ساختار و تشکیلات دولت.....	۸
درس ۴: وظایف دولت.....	۱۱

فصل سوم: نوجوانان و قانون.....	۱
درس ۵: آسیب‌های اجتماعی و پیشگیری از آنها.....	۲
درس ۶: قوه قضاییه.....	۲۰
فصل چهارم: عصر ارتباطات.....	۲۳
درس ۷: ارتباط و رسانه.....	۲۴
درس ۸: رسانه‌ها در زندگی ما.....	۱۱

فصل پنجم: از حرا تا نینوا.....	۲۹
درس ۹: ظهور اسلام در شبه جزیره عربستان.....	۳۰
درس ۱۰: از رحلت پیامبر تا قیام کربلا.....	۳۶
فصل ششم: عصری تازه در تاریخ ایران.....	۴۳
درس ۱۱: ایران در آستانه حمله اعراب مسلمان.....	۴۴
درس ۱۲: عصر طلایی فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی.....	۴۸

۵۳.....	فصل هفتم: از غزنویان تا هجوم چنگیزخان.....
۵۴.....	درس ۱۳: غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان
۵۸.....	درس ۱۴: میراث فرهنگی ایران در عصر سلجوقی
۶۲.....	فصل هشتم: عصر مغول و تیموری
۶۳.....	درس ۱۵: حمله چنگیز و تیمور به ایران
۴۸.....	درس ۱۶: پیروزی فرهنگ بر شمشیر.....

۷۰.....	فصل نهم: آسیا، پهناورترین قاره.....
۷۱.....	درس ۱۷: ویژگی های طبیعی آسیا.....
۷۷.....	درس ۱۸: ویژگی های انسانی و اقتصادی آسیا
۸۱.....	فصل دهم: منطقه جنوب غربی آسیا و جایگاه ایران در آن.....
۸۲.....	درس ۱۹: ویژگی های منطقه جنوب غرب آسیا
۸۹.....	درس ۲۰: ایران و منطقه جنوب غربی آسیا.....

۹۰.....	فصل یازدهم: اروپا و آفریقا.....
۹۱.....	درس ۲۱: ویژگی های طبیعی و انسانی اروپا
۹۶.....	درس ۲۲: ویژگی های طبیعی و انسانی آفریقا
۱۰۳.....	فصل دوازدهم: قاره آمریکا و قاره اقیانوسیه
۱۰۴.....	درس ۲۳: قاره آمریکا
۱۰۵.....	درس ۲۴: قاره استرالیا و اقیانوسیه

تعاون

فصل

پیامبرگرامی اسلام حضرت محمد ﷺ، اعضای جامعه را به اعضای بدن تشبیه کرده و فرموده‌اند: «جامعه با ایمان در دوستی و مهربانی و ترحم به یکدیگر مانند بدن واحد است که هرگاه عضوی از آن به درد آید، اعضای دیگر نیز با آن عضو از طریق بیداری و تب ابراز همدردی می‌کنند».

اعضای یک جامعه همه به همکاری و همیاری یکدیگر نیاز دارند و قرآن کریم از آن به تعاون در امور خیر یاد کرده است. در این فصل با همکاری و آشکال مختلف آن در خانه، مدرسه، محله و جامعه بیشتر آشنا می‌شوید.

● شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌برید:

- ۱- تعاون یعنی چه؟ آشکال مختلف تعاون در خانه، مدرسه، محله و جامعه کدام‌اند؟
- ۲- قرآن کریم درباره تعاون چه فرموده است؟
- ۳- وقف و انفاق چیست؟
- ۴- شرکت‌های تعاونی چه ویژگی‌هایی دارند و چگونه تشکیل می‌شوند؟
- ۵- افراد نیکوکار و مؤسسات خیریه چه نقشی در همیاری اجتماعی دارند؟

درس ۱ تعاون (۱)

تعاون به زبان ساده یعنی همکاری و یاری رساندن به یکدیگر. حتماً شما تاکنون همکاری را در زندگی خود تجربه کرده‌اید. اگر خاطره‌ای در این باره دارید، در کلاس بازگو کنید.

سال پیش آموختید که همه ما انسان‌ها در مقابل خداوند نسبت به دیگران مسئول هستیم و هیچ‌کس نمی‌تواند خود را از اجتماع جدا کند.

یکی از کارهایی که قرآن به آن امر فرموده است، تعاون است. تعاون یعنی همکاری با دیگران و همانطور که می‌دانید خداوند از ما خواسته که در کارهای نیک به یکدیگر کمک کنیم ولی در کارهای بد و گناه همکاری نکنیم.

تعاون شکل‌های مختلفی دارد مثل: دوستی و محبت، خوشحال کردن دیگران، هدیه دادن، عیادت از بیمار، رفع مشکلات مردم و...

تعاون در خانه و مدرسه

همکاری و همدلی در خانواده باعث محبت بیشتر می‌شود و همینطور علاوه بر اعضای خانواده باید با فامیل و آشنایان در کارهای نیک همدلی و همکاری کرد.

تعاون در مدرسه باید بین همه اعضا باشد مثل همکاری در نظافت کلاس و مدرسه، کمک به همکلاسی و...

تعاون در محله

بهتر است افراد یک محله با هم همکاری و همدلی داشته باشند تا علاوه بر ایجاد دوستی و صمیمیت، کارها بهتر انجام شود. عیادت از همسایه بیمار، همکاری در نظافت محله نمونه‌هایی از تعاون در محله هستند.

فعالیت

- ۱) به نظر شما آیا درست است که در خانه همه کارها بر دوش یک نفر باشد؟ چرا؟
- ۲) شما در چه مواردی با اعضای خانواده تان همکاری می‌کنید؟
- ۳) به نظر شما چه چیزهایی باعث از بین رفتن همکاری و تعاون می‌شود؟

سوالات پیشنهادی:

- ۱- یک داستان یا خاطره در مورد تعاون بنویسید.
- ۲- شما در خانواده چگونه در تعاون شرکت می‌کنید؟
- ۳- چه عواملی باعث از بین رفتن همکاری و تعاون می‌شود؟

درس ۲ تعاون (۲)

تعاون علاوه بر خانه و مدرسه و محله در جامعه نیز وجود دارد. گاهی افراد نیکوکار به صورت فردی یا گروهی به دیگران یاری می‌رسانند. موقعیت‌های زیر را بخوانید.

خانم احسانی و همسرش یک کارگاه تولیدی لباس دارند، آنها هر چند ماه یکبار تعدادی از لباس‌هایی را که می‌دوزند به نیازمندان هدیه می‌دهند و بخشی از درآمد خود را نیز برای افرادی بضاعت صرف می‌کنند.

۲

نرگس دانشجوی سال دوم دانشگاه است. او با مسئولان یک پرورشگاه که در آن کودکان بی‌سرپرست نگهداری می‌شوند، گفت‌وگو کرده و با هماهنگی آن‌ها هفته‌ای چند ساعت به پرورشگاه می‌رود و در مراقبت از کودکان و انجام فعالیت‌های گروهی و مسابقات ورزشی با مددکاران همکاری می‌کند.

۱

آقای صدیقی، مردی ۴۰ ساله و مهندس است. او تدریس کرده که ماهی یکبار به آسایشگاه معلولان شهرستان برود و در حمام کردن افراد معلول به مددکاران آسایشگاه، کمک کند.

۴

پروانه معلم است. او در ایام تابستان که مدارس تعطیل است هفته‌ای دو روز به روستای نزدیک محل زندگیشان می‌رود و برای بچه‌ها کلاس تشکیل می‌دهد. پروانه، هم به کودکانی که مشکل و ضعف درسی دارند آموزش می‌دهد و هم به آنها کارهای هنری یاد می‌دهد.

۳

فعالیت

انفاق کردن چه اثراتی در زندگی فرد بخشنده دارد؟

همانطور که پی‌بردید در چهار مثال بالا افراد از طریق بخشش مال و علم و توانایی و وقت خود به افراد نیازمند یاری می‌رسانند. گاهی افراد به صورت گروهی به یاری نیازمندان و یا حل مشکلات جامعه می‌پردازند، از این سازمان‌ها می‌توان از خیرین^۱ مدرسه‌ساز و کتابخانه‌ساز و درمانگاه خیریه و انجمن نگهداری از معلولین و سالمندان نام برد.

خیرین مدرسه‌ساز

این افراد با کمک یکدیگر به صورت رایگان به ساختن یا تعمیر مدارس می‌پردازند و آن را در اختیار آموزش و پرورش قرار می‌دهند.

افتتاح یک مدرسه در سیستان و بلوچستان به دست خیرین مدرسه‌ساز

فعالیت

مکانی در شهر روستا یا استان محل زندگی‌تان که به دست خیرین ساخته شده است را شناسایی و درباره آن تحقیق کنید.

وقف

یکی دیگر از اقدامات خوب به منظور تعاون در جامعه وقف است. وقف از قدیم در ایران وجود داشته و افراد نیکوکار بناهایی مثل مدرسه، پل و حمام عمومی می‌ساختند تا مردم بتوانند از آن استفاده کنند. به اموال و دارایی‌هایی که وقف می‌شوند، موقوفات می‌گویند و کسی مالک آن نیست.

بیش از ۲۵۰۰ بیمارستان و درمانگاه وقفی در کشور ما وجود دارد.

سازمان اوقاف و امور خیریه مسئولیت اداره موقوفات هر منطقه را به عهده دارد.

شرکت‌های تعاونی

هرگاه گروهی از مردم برای رفع نیازهای شغلی و زندگی خود دور هم جمع شوند و در سود و زیان آن با هم شریک شوند آن گروه شرکت تعاونی تأسیس کرده‌اند و به هر یک از آنها یک عضو شرکت تعاونی می‌گویند.

شرکت‌های تعاونی باید حداقل ۷ عضو داشته باشد که افراد با هم برابر هستند و اعضا از بین خودشان مدیر تعیین می‌کنند.

فعالیت

پرس و جو کنید آیا در محل زندگی شما اثر یا بنای وقفی وجود دارد؟

سوالات پیشنهادی:

- ۱- چند تعاونی فعال نام ببرید که در کشور فعال هستند؟
- ۲- چند نمونه از کارهای دیگر خیرین را بنویسید؟
- ۳- چند نمونه از وظایف اداره اوقاف را بنویسید؟

کاربرگ شماره ۱

تعاون

یکی از سه گزینه زیر را انتخاب و جای خالی را با آن پر کنید.

- ◆ نوشتن داستان یا خاطره‌ای کوتاه درباره تعاون
- ◆ کشیدن نقاشی از صحن‌های که تعاون و همدلی انسان‌ها را نشان می‌دهد.
- ◆ پیدا کردن و چسباندن یک عکس که صحنه‌ای از همیاری و کمک به هم‌نوعان را نشان دهد.

نقش دولت در اداره کشور

دولت در مقابله با تورم موفق عمل کرد

۲

فصل

حتماً تاکنون واژه دولت یا اخبار مربوط به دولت را از رادیو و تلویزیون شنیده و یا در روزنامه خوانده‌اید. در هر کشوری دولت، نقش مهمی در زندگی مردم و اداره امور آن کشور دارد.

بر طبق قانون اساسی جمهوری اسلامی، قوای حاکم در کشور ما که امور کشور را اداره می‌کنند، سه قوه مقننه، قضائیه و مجریه هستند که هر سه زیر نظر مقام رهبری اداره می‌شوند. مهم‌ترین وظیفه قوه مجریه، اجرای قانون اساسی و مصوبات قوه مقننه است. منظور از دولت همان قوه مجریه است.

شما در این فصل با ساختار و تشکیلات دولت و نقش و وظایف مهم قوه مجریه، آشنا می‌شوید.

• شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌برید:

- ۱- قوه مجریه از چه کسانی تشکیل می‌شود؟
- ۲- مراحل انتخاب و شروع به کار رئیس جمهور، کدام‌اند؟
- ۳- دولت و شهروندان یک کشور چه وظایفی در برابر یکدیگر دارند؟
- ۴- منظور از پیش‌بینی لایحه بودجه چیست؟
- ۵- دولت و مجلس در چه اموری با هم همکاری می‌کنند؟

دس ۳ ساختار و تشکيلات دولت

حکومت کشور ما جمهوری اسلامی است که به وسیله سه قوه مقننه، قضائیه و مجریه زیر نظر مقام رهبری اداره می‌شود. در این فصل با قوه مجریه یعنی دولت آشنا می‌شوید. اخبار روزنامه‌ها را بخوانید در آن‌ها کلمات دولت، وزیر و وزارت را می‌بینید.

قوه مجریه همان دولت است و ریاست آن بر عهده رئیس‌جمهور است. پس از مقام رهبری، عالی‌ترین مقام رسمی کشور، رئیس‌جمهور است.

فعالیت

هم اکنون رئیس‌جمهور ایران کیست آیا می‌دانید در زمان انتخاب او چند نفر دیگر نامزد ریاست‌جمهوری بودند؟

رئیس‌جمهور چگونه انتخاب می‌شود؟

رئیس‌جمهور برای مدت چهار سال با رأی مردم انتخاب می‌شود. هر شخصی می‌تواند رئیس‌جمهور شود، فقط باید توسط شورای نگهبان تایید شود و بعد از تبلیغات انتخاباتی، پیام خود را به مردم می‌رساند. در روز رأی‌گیری افرادی که شرایط داشته باشند می‌توانند به فرد مورد نظرشان رأی بدهند. حداقل سن برای رأی‌دهندگان هجده سال است.

تشکیل دولت

پس از انتخاب رئیس‌جمهور و دریافت حکم از مقام رهبری، رئیس‌جمهور باید در پیشگاه قرآن سوگند یاد کند که وظایف خود را به درستی انجام دهد. سپس رئیس‌جمهور برای خود معاونی انتخاب می‌کند. هیئت دولت از رئیس‌جمهور، معاونان و وزیران تشکیل می‌شود. هر وزیر برنامه خود را در مجلس بیان می‌کند. سپس افراد مجلس به او رأی صلاحیت می‌دهند، سپس او می‌تواند کار خود را شروع کند. هر وزیر مسئول یک وزارتخانه است.

هیئت دولت جلسات زیادی در طول سال می‌گذارند و با مشورت با هم به حل مشکلات جامعه می‌پردازند. مکان هیئت دولت وزارتخانه‌ها در شهر تهران پایتخت کشور است.

فعالیت

- ۱) آخرین انتخابات ریاست‌جمهوری در چه سالی برگزار شد؟
- ۲) در زمان آخرین انتخابات ریاست‌جمهوری شما چند سال داشتید و آیا شرایط رای دادن را داشتید؟

سوالات پیشنهادی:

- ۱- آخرین انتخابات ریاست‌جمهوری در چه سالی برگزار شد؟
- ۲- رئیس‌جمهور برای چند دوره متوالی (پشت سرهم) می‌تواند در این مقام باقی بماند؟
- ۳- چه کسانی در خارج از کشور می‌توانند در انتخابات شرکت کنند؟
- ۴- نام وزارتخانه‌های دولت را بنویسید؟ به پنج مورد اشاره کنید و وظایف یکی از آنها را بنویسید؟

دروس ۴ وظایف دولت

دولت و شهروندان

منظور از شهروندان، همه کسانی هستند که در داخل و خارج از کشور زندگی می‌کنند و تابعیت دولت جمهوری اسلامی ایران را دارند. شهروندان و دولت در رابطه با یکدیگر حقوق و مسئولیت‌هایی دارند.

مهم‌ترین وظایف دولت و رئیس‌جمهور

دولت وظیفه دارد شرایط سواد و آموزش، بهداشت، شغل مناسب، رفاه و امنیت را در جامعه فراهم کند و همچنین باید خدمات عمومی مانند ساختن راه، جاده، پل، بیمارستان، مسکن، مدرسه، آب، برق و گاز و... را در کشور گسترش دهد.

دولت و مجلس

دولت باید لوایح را برای قانونی شدن به مجلس شورای اسلامی بفرستد و نمایندگان مجلس باید بر فعالیت‌های دولت نظارت کند و حق سوال پرسیدن از رئیس‌جمهور و وزیران را دارند.

فعالیت

با استفاده از منابع مختلف مثل روزنامه و اینترنت درباره یکی از فعالیت‌های رئیس‌جمهور یا هیئت دولت خبر و عکس تهیه کنید و به کلاس بیاورید.

درآمد و هزینه های دولت

دانستید که دولت برای اداره باید هزینه کند.

ا) هزینه‌ها

دولت باید در فعالیت های مختلف مثل آموزش، بهداشت، کشاورزی و صنعت هزینه بپردازد. همچنین برای ساخت پل، جاده، فرودگاه و... سرمایه گذاری کند.

مثلاً یک وزارتخانه مثل آموزش و پرورش هزینه های مثل ساختن مدرسه، پرداخت های هزینه های آب و برق و گاز و دستمزد معلمان و تهیه و تولید کتاب های درسی و... را دارد.

ب) درآمدها

دولت برای اداره کشور باید درآمد داشته باشد. درآمدهای دولت را می توان به سه بخش تقسیم نمود:

- ۱) درآمد حاصل از صادرات نفت
- ۲) درآمد حاصل از مالیات
- ۳) سایر درآمدها مثل: خدمات برق، آب، گاز، تلفن، صدور گواهینامه و...

ت) بودجه

بودجه به زبان ساده یعنی پیش بینی دخل و خرج دولت یا همان درآمدها و هزینه ها. یکی از وظایف دولت تنظیم بودجه است، که باید در مجلس شورای اسلامی تصویب شود.

فعالیت

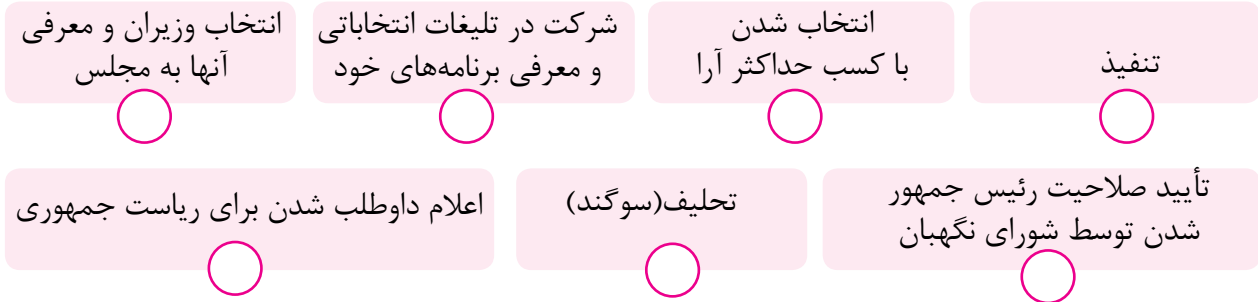
به نظر شما آیا درآمد دولت فقط باید از راه صادرات نفت باشد؟ دولت چه درآمدهایی دیگری می تواند داشته باشد؟

سوالات پیشنهادی:

- ۱- شهروندان نسبت به دولت دارای چه حقوقی هستند؟
- ۲- وظایف دولت درباره شهروندان را بنویسید؟
- ۳- آیا دولت درآمدهای دیگری هم دارد غیر از مواردی که در کتاب آمده است؟

کاربرک شماره ۲ دولت

۱) مراحل انتخاب و شروع به کار یک رئیس‌جمهور را با شماره‌گذاری مرتب کنید.

۲) با خط، هر یک از اخبار روزنامه‌ها را به یک وزارتخانه مربوط کنید.

- تعطیلی پنجشنبه مدارس شکل جدیدی پیدا می‌کند.
- برخی داروهای کمیاب تحت پوشش بیمه قرار گرفتند و به زودی توزیع می‌شوند.
- ایران در اجلاس همکاری‌های اقتصادی کشورهای همسایه شرکت می‌کند.
- کشت زعفران و پسته مورد حمایت ویژه قرار می‌گیرد و خرید آن تضمین می‌شود.
- جوانان سرمایه‌های کشورند و باید امکانات تحصیلی و شغلی برای آنها افزایش یابد.
- ایجاد رشته‌های جدید دانشگاهی در این جلسه بررسی شد.
- از مردم درخواست کردند با افزایش سرمای هوا، در مصرف گاز و برق صرفه‌جویی کنند.
- صنایع تولید سیمان در این استان به‌زودی به بهره‌برداری می‌رسد.

- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- وزارت نیرو
- وزارت ورزش و جوانان
- وزارت آموزش و پرورش
- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- وزارت امور خارجه
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- وزارت جهادکشاورزی

نوجوانان و قانون

۳

فصل

شما نوجوانان، سرمایه‌ای بزرگ هم برای خانواده‌تان و هم برای کشور عزیز ما ایران هستید.

تا چشم به هم بگذارید، نوجوانی تمام می‌شود، وارد مرحله‌ی جوانی می‌شوید، خانواده تشکیل می‌دهید و به نوبه‌ی خود، باید فرزندان‌ی شایسته و نیکوکار، تربیت کنید.

شما در آینده با انتخاب شغلی مناسب علاوه بر تأمین معاش، بخشی از نیازهای جامعه را برآورده می‌سازید. مدیریت امور و تصمیم‌گیری‌ها در پیشرفت‌های علمی، مدیون و محصول تلاش شما خواهد بود؛ پس آینده‌ی ایران عزیز به دست شما سپرده می‌شود.

اگرچه نوجوانی دوره‌ای ارزشمند و گرانبهاست اما خالی از تهدید نیست. در این فصل شما با برخی آسیب‌های اجتماعی که نوجوانان را تهدید می‌کند آشنا می‌شوید و درباره‌ی نقش قانون و قوه قضائیه در محافظت از افراد در برابر آسیب‌های اجتماعی و پشتیبانی از حقوق فردی و اجتماعی آنها مطالبی می‌آموزید.

● شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌برید:

- ۱- چرا نوجوانی، دوره‌ای حساس است؟
- ۲- نوجوانان چه فرصت‌هایی برای رشد و شکوفایی استعدادهای خود دارند؟
- ۳- کدام آسیب‌های اجتماعی نوجوانان را تهدید می‌کند؟ چگونه باید با این آسیب‌ها مقابله کنند؟
- ۴- نقش و وظایف قوه قضائیه در کشور چیست؟
- ۵- انواع شکایات کدام‌اند و اختلافات چگونه حل و فصل می‌شوند؟

درس ۵ آسیب‌های اجتماعی و پیشگیری از آنها

دوره نوجوانی

نوجوانان، گروه سنی دوازده تا هجده سال را تشکیل می‌دهند. شما یک نوجوان هستید. در این دوره افراد از نظر جسمانی دچار تغییراتی می‌شوند که به این تغییرات بلوغ می‌گویند. نوجوانان علاوه بر تغییرات جسمانی، از نظر ذهنی و اجتماعی نیز تغییر می‌کنند.

ما نوجوان و سرشار از انرژی هستیم، ما حق داریم درس بخوانیم، ورزش کنیم و به هنر بپردازیم. ما به سمت جوانی حرکت می‌کنیم. و باید برای زندگی آینده هدف داشته باشیم.

فعالیت

متن زیر را بخوانید و بگویید کدام یک از این رفتارها در شما وجود دارد؟

برخی از خصوصیات که در دوره بلوغ و نوجوانی، در افراد ظهور می‌کند:

هویت جویی: نوجوان می‌خواهد خودش را بشناسد. بداند کیست؟ چه جایگاهی دارد؟ هدفش در زندگی چیست؟ و به کدام سمت باید حرکت کند؟ ...

هیجان طلبی و میل به تجربه کردن: نوجوان سرشار از انرژی و هیجان‌ات مختلف است و دوست دارد که با پدیده‌های تازه، آشنا شود و آنها را تجربه کند ...

استقلال طلبی: نوجوان دوست دارد وابستگی‌اش را به دیگران کم کند، می‌خواهد خودش تصمیم‌گیری، انتخاب و در مورد مسائل اظهار نظر کند ...

حساس شدن نسبت به خود: نوجوان توجه و حساسیت بیشتری به ظاهر خود پیدا می‌کند. او دوست دارد که مورد قبول و تأیید همسالانش قرار بگیرد ...

شک و تردید: نوجوان گاه با شک و تردید نسبت به دانسته‌ها و آموخته‌های قبلی خود نگاه می‌کند. می‌خواهد تحقیق کند و خودش حقیقت را کشف کند.

فعالیت

چه هدف‌هایی برای زندگی خود دارید؟ (سه هدف کوتاه مدت و سه هدف بلند مدت خود را بنویسید).

آسیب‌های اجتماعی

در این سن افراد حساس و کنجکاو هستند و باعث می‌شود که بخاطر روحیه‌ی هیجانی و کنجکاوای آسیب‌های اجتماعی بیشتری مثل پرخاشگری و اعتیاد ببینند.

پرخاشگری و دعوا

هر شخصی در زندگی در مواقعی عصبانی می‌شود. اما مهم این است که در موقع خشم، چه رفتاری انجام می‌دهد. افراد باید در مواقع خشم، عصبانیت خود را کنترل کنند و از رفتارهای اشتباه مثل کتک زدن، فحش دادن، مسخره کردن و شکستن وسایل پرهیز کنند. گاهی پرخاشگری اثرات جبران ناپذیری دارد. ماجرای زیر را بخوانید.

عصر بود. حامد جلوی تلویزیون دراز کشیده و فیلمی را تماشا می‌کرد. صدای بچه‌ها را در کوچه می‌شنید که بازی می‌کردند، ولی حوصله بیرون رفتن نداشت. صدای زنگ خانه به صدا درآمد. حامد در را باز کرد. بهرام بود که به او لبخند زد و گفت: توپ ما در حیاط شما افتاده است. لطفاً آن را بیاور. حامد رفت و توپ را آورد. بچه‌ها در کوچه فوتبال بازی می‌کردند. حامد گفت: اگر یک بار دیگر توپتان به خانه ما بیفتد، آن را به شما نمی‌دهم. اما پنج دقیقه بعد، دوباره صدای زنگ خانه به صدا درآمد. حامد عصبانی شده بود. در را باز کرد و گفت: مگر نگفتم دیگر توپ را به شما نمی‌دهم. بهرام هم جواب داد: حالا مگر چه شده؟ چرا اینقدر عصبانی هستی؟ حامد رفت و توپ را از باغچه برداشت و به آشپزخانه برد و با چاقو ضرب‌هایی به آن زد و توپ پاره شده را آورد و به بهرام داد و گفت: بفرما. بهرام نگاهی به توپ انداخت و رو به حامد فریاد زد: این چه کاری بود که کردی؟ باید خسارتش را بدهی. پدرت کجاست؟ بگو بیاد دم در؛ و می‌خواست داخل خانه شود که حامد او را به سمت بیرون، هل داد. ناگهان بهرام روی زمین افتاد و...

فعالیت

ماجرای حامد را بخوانید و پیامدهای آن را بنویسید؟

بچه‌ها این سه روش را یاد بگیرند.

- ۱) نباید به خودم صدمه بزنم.
- ۲) نباید به دیگران صدمه بزنم.
- ۳) نباید به وسایل خودم و دیگران صدمه بزنم.

گاهی اوقات ما از یک موضوع یا رفتار دیگران عصبانی می‌شویم. در اینجا باید یاد بگیریم که خشم خود را کنترل کنیم. بعضی وقت‌ها ما با یک فرد عصبانی روبرو می‌شویم، در اینجا هم باید بتوانیم رفتار مناسب داشته باشیم.

وقتی دیگری از دست ما عصبانی است

- به آرامی از اوسوال کنیم که چرا ناراحت است؟
- به حرف‌های او خوب گوش کنیم.
- با آرامش برای او حرف بزنیم.
- اگر اشتباه نکرده‌ایم، با آرامش توضیح دهیم.
- اگر اشتباه کرده‌ایم، عذرخواهی کنیم.
- اگر حاضر به شنیدن حرف‌های ما نشدند، فوراً آنجا را ترک کنیم.

وقتی ما از کسی عصبانی هستیم

- به خدا پناه می‌بریم و به یاد او باشیم.
- نفس عمیق بکشیم و تا ده بشماریم.
- مودبانه، سخن بگوییم.
- اگر نمی‌توانیم خود را آرام کنیم، آنجا را ترک کنیم.
- با بزرگ‌ترها مشورت کنیم.

مواد مخدر، تجربه‌ای خطرناک

یکی از آسیب‌های خطرناک دوران نوجوانی، اعتیاد به مواد مخدر است. شاید شما چیزهایی در این باره از اطرافیان شنیده باشید.

آیا تاکنون نام انواع مواد مخدر را شنیده‌اید؟ چه اطلاعاتی دارید؟

مواد مخدر روی سیستم عصبی بدن تاثیر می‌گذارد و باعث کم شدن هوشیاری و بی‌حالی می‌شود و بعد از تمام شدن اثر آن فرد حالت بدی پیدا می‌کند و مجبور می‌شود دوباره به سمت آن برود. به عبارت دیگر فرد به آن وابستگی پیدا می‌کند و حاضر است برای به دست آوردن آن هر کاری انجام بدهد. بنابراین حتی امتحان کردن مواد مخدر هم اشتباه است.

فعالیت

آیا فردی که مشکلاتی در زندگی دارد درست است به مواد مخدر پناه ببرد؟ چرا؟
علت گرایش افراد به مواد مخدر را بنویسید. راه حل درست برخورد با آنها چیست؟

سوالات پیشنهادی:

- ۱- در سن بلوغ چه تغییراتی در بدن اتفاق می‌افتد؟
- ۲- آیا پرخاشگری و دعوا درجات مختلفی دارد؟ مثال بزنید؟
- ۳- چه راه‌هایی برای جلوگیری از به دام افتادن در اعتیاد را می‌شناسید؟

کار برگه شماره ۳

مقابله با خشم

همفکری کنید و بگویید در هر یک از موقعیت‌های زیر افراد باید چه روش یا روش‌هایی برای مقابله با خشم انتخاب کنند و به کار ببرند.

موقعیت (۱)

پدر زهره به او و خواهرش قول داده بود که پنجشنبه آنها را به اتفاق دو نفر از دوستانشان به سینما ببرد ولی آن روز به قول خود عمل نکرد و به خانه تلفن زد و گفت که کاری برایش پیش آمده است. زهره و خواهرش عصبانی شدند و ...
آنها باید چه رفتاری از خود بروز بدهند؟

موقعیت (۲)

حمیده موضوعی را به یکی از دوستانش می‌گوید و از او می‌خواهد به دیگران نگوید، اما چند روز بعد متوجه می‌شود، چند نفر از هم‌کلاسی‌هایش موضوع را می‌دانند. او عصبانی می‌شود و ...
حمیده چه واکنشی باید داشته باشد؟

موقعیت (۳)

رضا و خواهرش یک رایانه مشترک دارند. رضا مشغول کار با رایانه بود اما یک دفعه بدون آنکه بخواهد، چند مورد از پرونده‌های^۱ (فایل) مهمی را که خواهرش ذخیره کرده بود، پاک کرد. خواهر رضا، بسیار عصبانی شد.
رضا چه کار باید بکند؟

موقعیت (۴)

شهرام از نانوايي محل، نان گرفته و در حال رفتن به خانه است. در همسایگی خانه شهرام، پسری زندگی می‌کند که چند سال از او بزرگ‌تر است و اغلب حالت خشمگین و پرخاشگر دارد. همچنین معمولاً دیگران را مسخره و تحریک به دعوا می‌کند و بهانه‌ای هم برای دعوا، پیش می‌کشد. شهرام از کنار او رد می‌شود تا به خانه برود اما آن پسر جلوی او را می‌گیرد و شروع به فحش دادن می‌کند. شهرام با متانت به راهش ادامه می‌دهد اما باز مورد توهین قرار می‌گیرد.
شهرام چه رفتاری باید داشته باشد؟

قوه قضائیه

درس ۶

در درس قبل با آسیب‌های اجتماعی دوران نوجوانی آشنا شدید. این سؤال پیش می‌آید که چه کسانی از نوجوانان در برابر آسیب‌ها محافظت می‌کنند.

مدرسه □■

نوجوانان، بخش زیادی از زندگی خود را در مدرسه هستند، معلمان و مسئولان مدرسه نیز مانند پدر و مادر مسئولیت مهم دارند و باید به نوجوانان آموزش کافی بدهند.

خود □■

نخست هر نوجوان باید خودش از خود مراقبت کند. هر فرد نسبت به بدن خود مسئول است و باید از کارهایی که به سلامت بدن او آسیب می‌زند دوری کند.

قانون □■

قانون از حقوق همه افراد از جمله نوجوانان حمایت می‌کند. نیروی انتظامی «پلیس» برای برقراری امنیت تلاش می‌کند و با کسانی که قوانین را زیر پا می‌گذارند برخورد قانونی می‌کند.

خانواده □■

پدر و مادر باید تا زمانیکه فرزندانشان مستقل نشده‌اند بر فعالیت‌های آنها نظارت داشته باشند و از آنها مراقبت کنند.

سال گذشته آموختید که قانون از حقوق همه مردم حمایت می‌کند و همه در برابر قانون مساوی هستند. هرچند بسیار خوب است که همه مردم قانون را رعایت کنند اما اگر هر شخصی در اثر آگاه نبودن به قوانین یا به طور عمدی از قانون سرپیچی کند چه باید کرد؟

قوه قضائیه

در هر جامعه باید نهادی وجود داشته باشد که عدالت اجتماعی را برقرار کند و بر اجرای قوانین نظارت کند و با کسی که قانون را زیر پا می‌گذارند، برخورد کند و آنها را به نتیجه اعمال شان برساند. این نهاد قوه قضائیه است. که از حقوق مردم دفاع می‌کند.

رئیس قوه قضائیه باید فردی عادل و آگاه به امور قضایی باشد، که از سوی مقام رهبری به مدت ۵ سال انتخاب می‌شود.

رسیدگی به شکایت‌های مردم و حل اختلافات

یکی از مهم‌ترین وظایف قوه قضاییه حل کردن اختلاف مردم است. البته بهتر است برای حل اختلافات اول از افراد با تجربه و شورای حل اختلاف محله کمک گرفت و در صورتی که نتیجه حاصل نشد برای حل اختلاف به دادگاه مراجعه نمایند.

انواع اختلافات

به طور کلی اختلافات به دو دسته تقسیم می‌شود.

الف) اختلافات کیفری

مربوط به اعمالی است که دادگاه برای فردی که قانون را زیر پا گذاشته است مجازات (انواع تنبیه) تعیین می‌کند. موقعیت‌های یک و دو نمونه‌هایی از اختلافات کیفری هستند.

موقعیت ۲

در محله آقای صادقی فردی در منزل شخصی اش افراد بیمار را می‌پذیرد و از آنها حق ویزیت دریافت می‌کند. این فرد مجوز نظام پزشکی ندارد.

موقعیت ۱

در یک مغازه، فردی به هنگام اختلاف بر موضوعی با یک مشتری دیگر شروع به توهین و فحاشی و افترا زدن به او نمود و او را با قدرت نمایی تهدید کرد.

موقعیت ۱: به علت فحش دادن و قدرت‌نمایی فرد به زندان افتاده است.

موقعیت ۲: اگر کسی بدون داشتن مدرک خود را پزشک، مهندس و وکیل و غیره معرفی کند و دیگران را فریب دهد به زندان محکوم می‌شود.

ب) اختلافات حقوقی

مربوط به اعمالی است که دادگاه برای فرد مجازات (انواع تنبیه) تعیین نمی‌کند. بلکه افراد باید حقوق قانونی دیگران را بدهند. موقعیت‌های سه و چهار نمونه‌ای از اختلافات حقوقی هستند.

موقعیت ۴

آقای سعیدی ادعا می‌کند بخشی از زمین کشاورزی آقای محسنی را خریده و در آن درختکاری نموده است اما آقای محسنی می‌گوید مقدار زمین تصرف شده مطابق با سندی که تنظیم شده، نیست.

موقعیت ۳

یکی از همسایگان خانم شریفی در هنگام ساختمان سازی به طور ناخواسته، قسمتی از خانه او را با خاک بردار (لودر) خراب کرده است.

موقعیت ۳: دادگاه میزان ضرر و زیان را تامین می‌کند و فرد باید خسارت را بپردازد.

موقعیت ۴: نیز دادگاه فردی که خطا کرده باید حقوق دیگری را بدهد.

سوالات پیشنهادی:

- ۱- قوه قضاییه چگونه می‌تواند اقدامات پیشگیرانه انجام دهد؟
- ۲- چند نمونه از اختلافات را نام ببرید که حالت حقوقی دارند؟
- ۳- مدرسه چگونه می‌تواند از آسیب‌های اجتماعی جلوگیری کند؟

عصر ارتباطات

۴

فصل

امروزه ما در دنیای زندگی می‌کنیم که می‌توانیم با دیگران در هر جای دنیا که باشند به راحتی ارتباط برقرار کنیم، به کمک ابزارهای ارتباطی مانند کتاب، مطبوعات، رادیو، تلویزیون، تلفن و اینترنت و... اخبار را همزمان یا اندک‌زمانی پس از وقوع بشنویم یا ببینیم و هر لحظه انبوهی از اطلاعات در مورد مسائل مختلف را به دست آوریم یا به دیگران منتقل کنیم. امروزه با پیشرفت در فناوری ارتباطات، تأثیر مرزهای زمانی و مکانی کاهش یافته است و گروهی از صاحب‌نظران را بر آن داشته به دوره‌ای که در آن زندگی می‌کنیم، عصر ارتباطات و اطلاعات، لقب بدهند.

شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌برید:

- ۱- ارتباط چیست و عناصر آن کدام است؟
- ۲- رسانه چیست و وسایل ارتباطی در طی زمان چه سیر تحولی را طی کرده‌اند؟
- ۳- فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی چه نقشی در زندگی روزمره ما دارند؟
- ۴- رسانه‌های جمعی چگونه بر فرهنگ عمومی تأثیر می‌گذارند؟
- ۵- برای مقابله با اثرات منفی رسانه‌ها چه باید بکنیم؟

درس ۷ ارتباط و رسانه

نیاز به ارتباط

ارتباط برقرار کردن یکی از نیازهای مهم انسان است. بدون ارتباط ما نمی‌توانیم زندگی کنیم. ما برای رفع نیازهای خود و دیگران به ارتباط نیاز داریم. باید ارتباط وجود داشته باشد تا بتوانیم به دیگران محبت کنیم و دیگران را درک کنیم و مسائل و مشکلات را حل کنیم.

عناصر ارتباط

یعنی جریان ارسال و دریافت پیام بنابراین هر ارتباطی دارای سه قسمت اصلی است:

(۱) فرستنده (ارسال کننده پیام)

(۲) گیرنده (دریافت کننده پیام)

(۳) پیام

برای مثال وقتی به دوستی سلام می‌کنیم ما فرستنده یک پیام و دوستان گیرنده‌ی آن است. پیام هم سلام ما است.

اگر گیرنده به فرستنده پیامی بفرستد که معنی پیام را دریافت کرده به این عمل بازخورد می‌گویند. همه ما در روز پیام‌های زیادی را ارسال و دریافت می‌کنیم. این پیام‌ها به روش‌های مختلفی مثل کلامی، حرکات، نوشته، رفتار و یا تلفن و... فرستاده می‌شود.

رسانه

هر وسیله‌ای که پیامی را از فرستنده به گیرنده منتقل کند، رسانه نام دارد. در یک ارتباط کلامی، زبان یک رسانه است. رسانه می‌تواند کتاب، روزنامه، رادیو، تلویزیون و ... باشد.

فعالیت

در دو روز گذشته شما چه پیام‌های مختلفی از طریق هر رسانه‌ای به دست آورده‌اید؟

در کشور وزارتخانه‌ای به اسم «وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات» وجود دارد، این وزارتخانه خدمات پستی، مخابراتی، رادیویی، صدا و تصویر را به مردم ارائه می‌کند. برخی از شرکت‌ها و سازمان‌های وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات:

■ سازمان فضایی ایران

■ سازمان فناوری اطلاعات ایران

■ شرکت پست

■ موزه ارتباطات

■ پست بانک ایران فعالیت

فعالیت

چند مورد از خدمات شرکت پست را بنویسید؟

موزه ارتباطات در خیابان امام خمینی (ره) تهران قرار دارد. این موزه خیلی قدیمی است و در آن مجسمه پستی‌های زمان قاجار صندوق‌های پستی قدیمی و انواع وسایل ارتباطی قدیم مثل تمبر و تلفن‌های قدیمی وجود دارد.

سوالات پیشنهادی:

- ۱- اگر رسانه‌های امروزی نبودند چه مشکلاتی به وجود می‌آمد؟
- ۲- رسانه‌ها در آینده چه پیشرفتی می‌توانند داشته باشند؟
- ۳- دو وسیله را نام ببرید که به پیشرفت رسانه‌ها خیلی کمک کرده است؟

کاربرگ شماره ۴

فناوری ارتباطات، پیش‌بینی آینده

فرض کنید زمان، چهل سال جلوتر رفته و تحولات در فناوری‌های ارتباطات و اطلاعات ادامه یافته و محصولات جدیدی ابداع و اختراع شده است. تصور خود را درباره فضای چهل سال بعد، اختراع یک محصول جدید و نقش آن در زندگی انسان‌ها به صورت یک متن کوتاه در این قسمت بنویسید و یا یک نقاشی خیالی درباره آن بکشید.

رسانه‌ها در زندگی ما

درس ۸

امروزه ارتباطات تاثیر بزرگی در زندگی همه مردم جهان گذاشته است. به نمونه هایی از این تاثیرات توجه کنید:

فعالیت های علمی

با جست و جو در اینترنت به راحتی و سرعت می‌توان اطلاعات به دست آورد .

ارتباط

سریع با دیگران امروزه با تلفن همراه می‌توان به راحتی با دیگران تماس گرفت، یا برای آنها پیامک فرستاد.

خرید و فروش

از طریق اینترنت می‌توانیم کالاهای مورد نیاز خود را بررسی کنیم، تصویر آن را ببینیم و قیمت آن را با هم مقایسه کنیم و به صورت اینترنتی از داخل خانه سفارش خرید بدهیم.

مکانبه

با پست الکترونیک (ایمیل) می‌توان با سرعت هر پیام صوتی یا تصویری را ارسال کرد.

عملیات بانکی

افراد از طریق تلفن دستگاه خودپرداز و اینترنت می‌توانند به شبکه بانکی وصل شوند و کارهایی مثل واریز کردن پول به حساب دیگران، گرفتن موجودی و برداشت پول و... را انجام دهند.

استفاده از خدمات دولت الکترونیکی پرداخت قبض آب و برق و تلفن و...

ثبت نام حج و زیارت ثبت نام کنکور
گرفتن گواهینامه خرید بلیط هواپیما

دسترسی به اخبار

با استفاده از رایانه یا تلفن همراه متصل به اینترنت، می‌توان هر لحظه از اخبار، هواشناسی، ساعت حرکت قطارها و پروازها و... اطلاعات به دست آورد.

آموزش

از طریق اینترنت می‌توان از راه دور تدریس کرد و صدا تصویر و مطالب آموزشی ارسال کرد.

همانطور که یاد گرفتید بسیاری از این فناوری ها موجب می شود که در وقت و هزینه‌ها صرفه جویی شود، رفت و آمدها کمتر شود و خدمات آسان تر شود.

فعالیت

شما با اعضای خانواده‌تان تا کنون از کدام یک از خدمات ارتباطی که در دو صفحه قبل آمده استفاده کرده‌اید؟ بنویسید؟

تأثیر وسایل ارتباط جمعی بر فرهنگ عمومی^۱

رسانه‌های ارتباط جمعی به همه مردم اطلاعات می‌دهند و برنامه‌هایی برای تفریح و سرگرمی آنها تهیه می‌کنند. رسانه‌ها روی فکر و رفتار انسان‌ها اثر می‌گذارد، این اثرات ممکن است مثبت یا منفی باشد. دانشمندان درباره اثرات منفی رسانه‌های ارتباط جمعی مطالبی را بیان کرده‌اند:

■ بعضی از آنها می‌گویند مردم وقت زیادی را برای تماشای تلویزیون یا استفاده از اینترنت می‌گذرانند. در بیشتر فیلم‌ها زد و خورد و دعوا به نمایش گذاشته می‌شود و ممکن است بسیاری از افراد و به خصوص نوجوانان تحت تأثیر این صحنه‌ها قرار بگیرند.

■ از دیگر آثار منفی رسانه‌های جمعی آگهی‌های بازرگانی است که مصرف‌گرایی در جامعه را تشویق می‌کند. بعضی از آگهی‌ها همه‌ی واقعیت‌ها را درباره‌ی یک کالا بیان نمی‌کنند، یا با تعریف غیر واقعی روی افکار مشتریان اثر می‌گذارند. برای مثال اینکه با خوردن نوشابه انرژی شما چند برابر می‌شود، یا با مصرف یک نوع کرم زیبایی شما چند برابر می‌شود، یا تبلیغ برای خوراکی‌های مضر^۲ مانند (چیپس)

از دیگر آثار منفی وسایل ارتباطی که محققان به آن اشاره کرده‌اند کم شدن دید و بازدیدهای اقوام و دوستان است. همچنین کم شدن گفت و گو بین اعضای خانواده، از آثار منفی رسانه‌ها به داخل خانواده‌ها است. چون ممکن است آنها سرگرم انواع رسانه‌ها شوند و از حال هم کمتر باخبر شوند.

فعالیت

- ۱- رسانه‌های جمعی چه اثراتی روی افکار شما گذاشته‌اند؟
- ۲- شما در محل زندگی‌تان به کدام رسانه جمعی دسترسی دارید؟ نام ببرید؟

۱ - همگانی

۲- بد

از حرا تا نینوا

فصل

نزول جبرئیل، فرشته وحی بر محمد امین در غار حرا نویدبخش دوران تازه‌ای در تاریخ بشر بود. حضرت محمد ﷺ آخرین پیامبر الهی، پیام آور دینی بود که انسان‌ها را به پرستش خدای یگانه و گسترش ایمان و اخلاق، عدالت، صلح و دوستی دعوت می‌کرد. اسلام به عصر جاهلیت در شبه جزیره عربستان پایان داد و به سرعت در سرزمین‌های وسیعی خارج از عربستان فراگیر شد. شما در این فصل، دربارهٔ مجاهدت‌های پیامبر گرامی اسلام و پیروانش برای نشر دین اسلام و نیز اوضاع و شرایط جامعه و حکومت اسلامی پس از رحلت آن حضرت تا قیام کربلا (نینوا) مطالبی می‌خوانید و فعالیت‌هایی را انجام می‌دهید و پی خواهید برد.

● شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی می‌برید:

- ۱- دین اسلام در کدام محیط اجتماعی و فرهنگی ظهور کرد؟
- ۲- حضرت محمد ﷺ و پیروانش برای نشر اسلام چه فداکاری‌ها و مجاهدت‌هایی کردند؟
- ۳- اخلاق، اصول و شیوهٔ حکومت پیامبر چگونه بود؟
- ۴- جامعه و حکومت اسلامی پس از رحلت رسول خدا چه وضعیتی پیدا کرد؟
- ۵- ویژگی‌ها و دستاوردهای حکومت امام علی (علیه السلام) چه بود؟
- ۶- قیام امام حسین (علیه السلام) چه اهداف و نتایجی داشت؟

درس ۹ ظهور اسلام در شبه جزیره عربستان

اسلام در جزیره عربستان و در میان مردمی نادان آشکار شد. در این درس با ۳۲ سال فداکاری رسول خدا و یارانش برای یکتاپرستی و گسترش دین اسلام صلح و عدالت آشنا می‌شوید.

محیط پیدایش اسلام

جزیره عربستان که جزیره العرب نیز نامیده می‌شود در جنوب غربی آسیا قرار دارد و حدود ۳ میلیون کیلومتر مربع مساحت دارد و قسمت زیادی از این سرزمین بیابان‌ها و قسمت دیگری را مناطق کوهستانی تشکیل می‌دهد. حجاز از جمله مناطق کوهستانی در غرب جزیره عربستان است و شهرهای مکه و مدینه در این منطقه قرار دارد.

آب و هوای گرم و خشک عربستان باعث شده بود بیشتر مردم زندگی صحرائشینی داشته باشند و از طریق پرورش تعداد کمی دام از جمله شتر نیازهای روزانه خود را تامین کنند. البته در مناطق مدینه به خاطر وجود آب، کشاورزی هم وجود دارد. همچنین تعدادی از مردم عربستان مشغول تجارت هستند.

ساکنان جزیره العرب را قوم عرب تشکیل می‌دادند. آنها به شکل قبیله‌ای یا طایفه‌ای زندگی می‌کردند. اوضاع و شرایط زندگی مردم عربستان قبل از بعثت حضرت محمد به گونه‌ای بود که از آن به عصر جاهلیت یاد می‌شود. در آن زمان بیشتر عرب‌ها بت، می‌پرستیدند. اعراب در دوره جاهلیت به علم و دانش اهمیت نمی‌دادند و نمی‌توانستند بخوانند و بنویسند. در آن زمان برخی مردان حتی از داشتن دختر احساس درماندگی می‌کردند.

فعالیت

کاربرگ شماره ۵ عصر جاهلیت را انجام دهید؟

طلوع آفتاب اسلام در مکه

بعثت پیامبر: حضرت محمد (علیه‌السلام) در خاندانی شریف و محترم در شهر مکه به دنیا آمد. حضرت محمد (علیه‌السلام) به پاکدامنی و درستکاری مشهور شد. برای همین او را محمد امین می‌خواندند. حضرت محمد برای عبادت به کوه‌های اطراف مکه و از جمله غار حرا می‌رفت. در ۷۲ رجب سالی که آن حضرت به چهل سالگی رسیده بود فرشته وحی در غار حرا از جانب خداوند او را به پیامبری برگزید.

حضرت خدیجه (علیه‌السلام) و حضرت علی (علیه‌السلام) اولین کسانی بودند که به رسول خدا ایمان آوردند. حضرت خدیجه (علیه‌السلام) از زنان ثروتمند مکه بود که تمام ثروت خود را در راه کمک به فقیران و گسترش اسلام خرج کرد.

دعوت به توحید: رسول خدا (علیه‌السلام) در آغاز بعثت به صورت فردی و پنهانی مردم را به پرستش خدای یگانه دعوت می‌کرد. در نتیجه این دعوت، تعدادی از مردم مکه به اسلام ایمان آوردند. پس از سه سال پیامبر ابتدا خویشاوندان و سپس مردم را آشکار به اسلام دعوت کرد.

امروزه با توسعه شهر مکه، غار حرا در حومه شهر قرار گرفته است.

صبر و پایداری پیامبر (علیه‌السلام) و یارانش در برابر آزار و شکنجه مشترکان: مشرکان پس از آن که نتوانستند حضرت محمد (علیه‌السلام) را از دعوت به پرستش خدای یگانه منصرف کنند به پیامبر پیشنهاد کردند که ریاست قبیله و قوم و دریافت ثروت را بپذیرد و از دعوت مردم به یگانه پرستی دست بردارد.

مشرکان پس از آنکه نتوانستند پیامبر (علیه‌السلام) را از دعوت مردم به پرستش خدای یگانه منصرف کنند، تصمیم گرفتند پیامبر و مسلمانان را مورد آزار و اذیت قرار دهند.

فعالیت

به نظر شما چه عواملی باعث دشمنی اشراف و بزرگان مکه با پیامبر می‌شد؟ فهرست کنید.

جعفر بن ابی طالب نماینده مسلمانان مهاجر نزد نجاشی پادشاه حبشه

مشرکان تعداد زیادی از یاران رسول خدا به ویژه فقیران و بردگان را مورد شکنجه قرار می‌دادند. یاسر و همسرش سمیه و پسرشان عمار و نیز بلال حبشی از جمله این افراد بودند. یاسر و سمیه از شدت شکنجه‌های مشترکان به شهادت رسیدند. این زن و شوهر اولین شهیدان راه اسلام بودند. آزار و شکنجه آن قدر افزایش یافت، که پیامبر از مسلمانان خواست به حبشه مهاجرت کنند.

تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان: مشرکان بعد از آنکه متوجه شدند با شکنجه نمی‌توانند جلوی گسترش اسلام را بگیرند و تصمیم گرفتند، مسلمانان را تحریم کنند. هر گونه خرید و فروش و ازدواج با مسلمانان ممنوع شده بود. رسول خدا (علیه‌السلام) و یارانش سه سال شرایط سخت را تحمل کردند.

رویدادهای مهم تاریخ اسلام از بعثت تا هجرت پیامبر از مکه به مدینه (بر اساس سال‌های بعثت)

فعالیت

- ۱) درس را بخوانید و سه مورد از کارهای مشرکان علیه پیامبر و مسلمانان را در مکه بیان کنید؟
- ۲) چه عواملی باعث مهاجرت رسول خدا از مکه به مدینه شد؟

تشکیل امت و حکومت اسلامی به رهبری پیامبر در مدینه

حضرت محمد (علیه‌السلام) چند روز پس از خروج از مکه در میان هیجان و شادی مسلمانان به مدینه رسید، جوانان شهر به خوش آمدگویی ایشان رفتند.

■ **تأسیس مسجد:** اولین اقدام مهم پیامبر (علیه‌السلام) پس از ورود به مدینه، ایجاد مسجدی برای عبادت و مشورت بود. در ساختن مسجد مسلمانان و همین‌طور زنان کمک کردند. مسجد علاوه بر محلی برای عبادت به کانون سوادآموزی و فراگیری علم و دانش تبدیل شده بود.

■ **پیمان برادری به جای تعصب قومی و قبیله‌ای:** مسلمانان ساکن مدینه از قبایل مختلف بودند که در گذشته نسبت به هم دشمنی داشتند. پیامبر (علیه‌السلام) برای ایجاد محبت و دوستی بین مسلمانان آنها را باهم برادر اعلام می‌کرد. رسول خدا (علیه‌السلام)، حضرت علی (علیه‌السلام) را به برادری خود انتخاب کرد.

■ **پیمان نامه سیاسی:** علاوه بر مسلمانان، تعدادی از قبایل یهود نیز در مدینه سکونت داشتند. حضرت محمد (علیه‌السلام) بین ساکنان مدینه اتحاد سیاسی ایجاد کرد. در واقع اعلام رسمی تأسیس حکومت اسلامی به رهبری پیامبر (علیه‌السلام) در شهر مدینه بود.

■ **نبردهای دوران پیامبر:** از زمان مهاجرت حضرت محمد (علیه‌السلام) تا رحلت ایشان، چندین جنگ میان مسلمانان و دشمنان رخ داد. پیامبر هرگز برای کشور گشایی و به دست آوردن ثروت جنگ نمی‌کرد. در جنگ‌هایی مثل اُحد و خندق مجبور به دفاع از خود شد.

از آنجایی که هدف دین اسلام هدایت همه مردم جهان است، پیامبر به حاکمان کشورهای مختلف از جمله ایران نامه نوشت و آنها را به اسلام دعوت کرد.

اخلاق و شیوه حکومت پیامبر: رسول خدا (علیه‌السلام) فردی مهربان با گذشت و ساده زیست بود و هدف از بعثت خود را گسترش ارزش‌های اخلاقی بیان می‌کرد و تربیت انسان‌ها را برتر از هر کاری می‌دانست و در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و نظامی با یارانش مشورت می‌کرد. برای مثال در جنگ خندق، پیشنهاد سلمان فارسی را در دفاع از دشمن پذیرفت.

■ **واقعه غدیر خم:** رسول خدا (علیه‌السلام) هنگامی که از آخرین سفر حج بازمی‌گشت دستور داد تا همه مردم در محلی به نام غدیر توقف کنند. آن حضرت سپس برای همه جمعیت سخنرانی کرد و دست علی (علیه‌السلام) را بالا برد و فرمود: «ای مردم، هر کس که من پیشوای او هستم پس از این علی (علیه‌السلام) پیشوای اوست» و «خداوندا دوستداران او را دوست بدار و دشمنان او را دشمن باش» پس از آن حاضران به حضرت علی (علیه‌السلام) تبریک گفتند.

اجتماع غدیر خم

فعالیت

با مراجعه به قرآن کریم معنی آیه سوم سوره مائده را بنویسید و درباره آن تحقیق کنید.

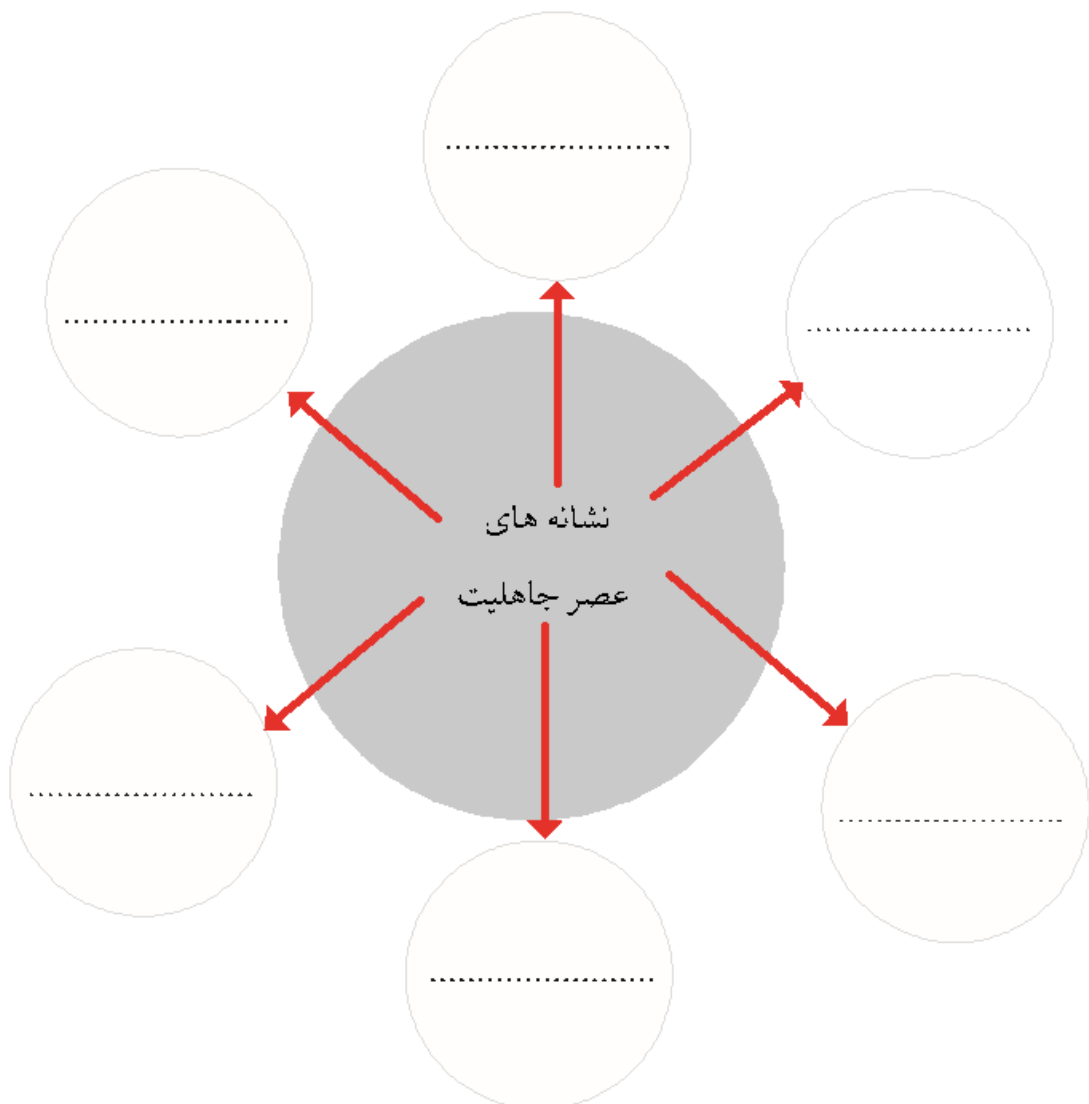
سوالات پیشنهادی:

- ۱- در عصر جاهلیت اعراب چه رفتارهای ناشایستی انجام می‌دادند؟
- ۲- پیامبر در مورد اصول اخلاقی در جنگ‌ها چه توصیه‌هایی می‌نمود؟
- ۳- در واقعه غدیر خم حضرت محمد از مردم خواست که در مورد جانشینی حضرت علی چه کارهایی انجام دهند؟

کاربرک شماره ۵

عصر جاهلیت

با مطالعه متن درس ۹، نشانه‌های عصر جاهلیت را از متن استخراج نمایید و در دایره‌ها قرار دهید.

درس ۱۰ از رحلت پیامبر تا قیام کربلا

حضرت محمد (علیه‌السلام) در ۸۲ صفر سال ۱۱ هجری در مدینه وفات یافت و در همان شهر به خاک سپرده شد. از رحلت رسول خدا (علیه‌السلام) تا شهادت امام حسین (علیه‌السلام) اتفاقاتی رخ داد که با مهمترین آنها در این درس آشنا می‌شوید.

ماجرای سقیفه و جانشینی پیامبر (علیه‌السلام)

پس از رحلت رسول خدا (علیه‌السلام) تعدادی از انصار و مهاجرین در محلی به نام سقیفه جمع شدند و درباره جانشینی رسول خدا به گفت و گو پرداختند. هر دو گروه به وصیت حضرت محمد (علیه‌السلام) عمل نکردند و ابوبکر را که یکی از مهاجرین کهنسال بود به عنوان خلیفه اول معرفی کردند. اما حضرت علی (علیه‌السلام) با سکوت خود باعث شد که بین مسلمانان درگیری رخ ندهد، تا اسلام پایدار بماند خلیفه اول حدود دو سال خلافت کرد. او پیش از آنکه از دنیا برود، عمر را به جانشینی خود انتخاب کرد. عمر بخش‌هایی از ایران و کشورهای سوریه، لبنان و فلسطین و مصر را فتح کرد.

عمر نیز با تشکیل شورای عثمانی عثمان را به جانشینی برگزید. عثمان برخلاف دو خلیفه قبل با ثروت بدست آمده از جنگ‌ها به خوش گذرانی مشغول شد. عثمان جمعی از یاران پیامبر مانند ابوذر، عمار و مالک اشتر را مجازات کرد. نارضایتی گروهی از مسلمانان زیاد شد که با وجود تلاش زیاد امام علی (علیه‌السلام) با مخالفان، آنها سرانجام با خشم به خانه خلیفه هجوم بردند و او را کشتند.

سیدرضی از عالمان و شاعران شیعه در قرن چهار هجری است. وی بخشی از نامه‌ها و سخنان حضرت علی را در مجموعه‌ای به نام نهج البلاغه گردآوری نموده است.

حکومت امام علی (علیه السلام)

امام علی (علیه السلام) فرزند ابوطالب در کعبه به دنیا آمد. آن حضرت دوران کودکی و نوجوانی را در خانه حضرت محمد (علیه السلام) و تحت تربیت وی بود. امام علی (علیه السلام) نخستین مردی بود که به پیامبر اسلام ایمان آورد. دلاوری و شجاعت حضرت در جنگ‌های دوران پیامبر (علیه السلام) مشهور است. در دوران سه خلیفه قبلی به تفسیر قرآن، تربیت شاگردان و پاسخگویی به سوالات دینی مردم پرداخت. همچنین ایشان به آبادی و ساختن نخلستان‌ها توجه زیادی داشت. پس از کشته شدن عثمان مردم دریافتند که جامعه اسلامی بی سرپرست مانده است، بسیاری از مهاجرین و انصار خواهان بیعت با حضرت علی (علیه السلام) شدند، اما آن حضرت تمایلی به پذیرش خلافت نداشت و سر انجام با اصرار زیاد مردم امام علی (علیه السلام) خلافت را پذیرفت.

شورش و جنگ علیه حکومت امام علی (علیه السلام)

اصرار امام علی (علیه السلام) بر عمل به قرآن و سنت پیامبر و اجرای عدالت باعث دشمنی و مخالفت زیاد ریاست طلبان شد، این گروه به مخالفت با حضرت علی (علیه السلام) برخاستند و سه جنگ جمل، صفین و نهروان را بر علیه آن حضرت به پا کردند.

فعالیت

پس از مطالعه درس با یکدیگر همفکری کنید و دلایل مخالفت و جنگ‌ها علیه حکومت امام علی (علیه‌السلام) را بیان کنید.

ویژگی‌های حکومت امام علی (علیه‌السلام)

حضرت علی (علیه‌السلام) حدود ۵ سال به روش حضرت محمد (علیه‌السلام) حکومت کرد. او در ابتدای حکومت خود برای دفاع از خود در برابر دشمنان از مدینه به عراق رفت. شهر کوفه را مرکز خلافت خود قرار داد.

مهمترین ویژگی‌های حکومت امام علی (علیه‌السلام):

- (۱) **ساده‌زیستی:** امام (علیه‌السلام) سعی می‌کرد با گفتار خویش توجه مردم را به ارزش‌های دینی و سنت پیامبر جلب نماید. آن حضرت با زندگی ساده و دور از تجملات الگوی مناسبی برای دیگران بود.
- (۲) **تاکید بر عدالت:** در حکومت امام علی (علیه‌السلام) تمامی مسلمانان از احترام و حقوق برابر برخوردار بودند. امام (علیه‌السلام) در تقسیم کردن اموال بین مردم هیچ مسلمانی را بر مسلمان دیگر برتر نمی‌دانست و برای عرب و غیر عرب سهمی مساوی در نظر می‌گرفت.
- (۳) **برگزیدن افراد صالح به حکومت ولایت‌ها:** امام (علیه‌السلام) افراد شایسته و با لیاقت را برای حکومت ولایت‌ها انتخاب می‌کرد و حاضر نبود برای رسیدن به هدف از افراد ستمگر استفاده کند.
- (۴) **مدارا با مخالفان:** امام علی (علیه‌السلام) با مخالفان برخورد بد نمی‌کرد و از انتقادهای آنان ناراحت و خشمگین نمی‌شد و سهم آنها را از بیت المال پرداخت می‌کرد. امام علی (علیه‌السلام) زمانی با مخالفان برخورد می‌کرد که آنها دست به شمشیر می‌بردند.

خانه منسوب به حضرت علی (علیه‌السلام) در کوفه

صحنه‌ای از مجموعه تلویزیونی تاریخی امام علی (علیه‌السلام)؛ شما این مجموعه را دیده‌اید؟

صلح امام حسن با معاویه

پس از شهادت حضرت علی (علیه‌السلام) در ۱۲ رمضان مردم کوفه با امام حسن (علیه‌السلام) پیمان بستند. اما معاویه خلافت امام حسن (علیه‌السلام) را نپذیرفت و با سپاهی به عراق رفت. امام حسن (علیه‌السلام) قصد جنگ با معاویه را نداشت و بسیاری از یاران او با وعده پول و مقام به سپاه معاویه رفته بودند. در چنین اوضاعی امام (علیه‌السلام) ناچار شد پیشنهاد صلح معاویه را بپذیرد.

قبرستان بقیع، محل دفن امام حسن (علیه‌السلام)

خلافت امویان

معاویه فردی فریب کار بود و با دادن پول و مقام اشخاص قدرتمند را جذب خود می کرد. عمروعاص یکی از آن افراد بود. معاویه به پیمان صلح با امام حسن (علیه‌السلام) عمل نکرد و پیروان آن حضرت را شکنجه می داد و همچنین امام حسن (علیه‌السلام) را به شهادت رساند و فرزندش یزید را به جانشینی خود انتخاب کرد و خلافت را به صورت خاندانی در آورد.

فعالیت

۱) به طور گروهی؛ چند عبارت از کتاب نهج البلاغه را انتخاب کنید و با خط خوش روی مقوا بنویسید و در کلاس نصب کنید.

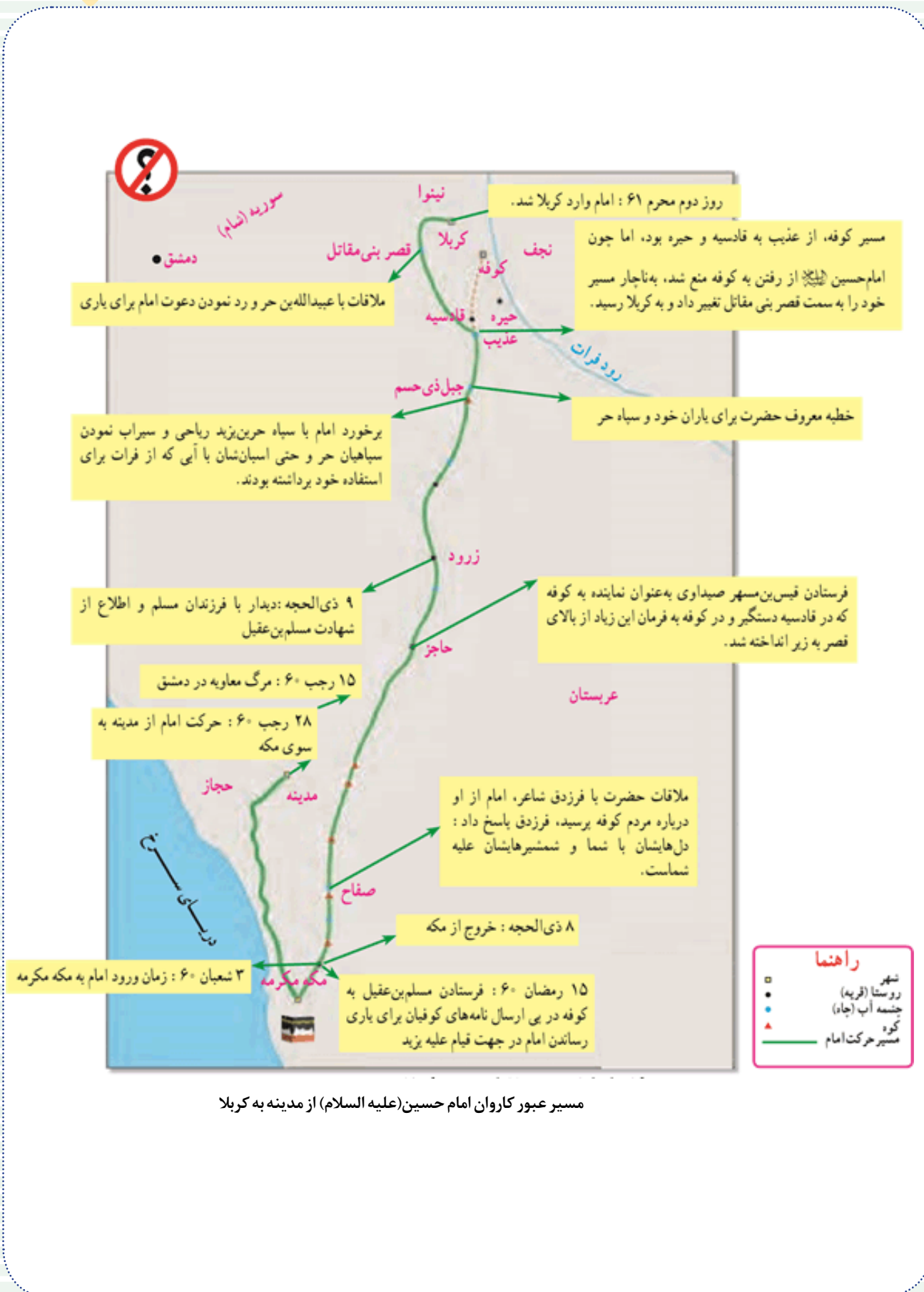
۲) با مطالعه درس سه ویژگی برای حکومت معاویه بنویسید؟

قیام امام حسین (علیه‌السلام)

امام حسین (علیه‌السلام) سال‌ها در کنار پدرش امام علی (علیه‌السلام) و برادرش امام حسن (علیه‌السلام) در صحنه جنگ و جهاد بود. آن حضرت پس از شهادت برادر با سخنرانی علیه حکومت ظالمانه معاویه مبارزه کرد. پس از مرگ معاویه پسرش یزید به خلافت رسید. ولی ظالم و ستمگر بود. امام حسین (علیه‌السلام) چون نمی‌خواست با یزید پیمان ببندد، با خانواده از مدینه به مکه رفت.

امام (علیه‌السلام) قصد داشت مردم را برای مخالفت با یزید آماده کند. مردم کوفه از رفتن امام حسین (علیه‌السلام) به مکه اطلاع پیدا کرده بودند به امام نامه‌های زیادی نوشتند و از او خواستند که به کوفه برگردد. امام (علیه‌السلام) ابتدا قبول نکرد ولی با اصرار زیاد با یارانش به کوفه رفت.

یزید با شنیدن خبر، مانع رسیدن امام (علیه‌السلام) و یارانش به کوفه شدند و کاروان آن حضرت را در سرزمین گرم و خشک کربلا محاصره کردند^۱ و در روز عاشورا جنگ را آغاز کردند. امام و یارانش شجاعانه جنگیدند و در راه حق به شهادت رسیدند.

مسیر عبور کاروان امام حسین (علیه السلام) از مدینه به کربلا

اهداف قیام کربلا

این که بعد از رحلت رسول خدا فرد ستمگری چون یزید به قدرت رسید، نشان می‌دهد که جامعه اسلامی دچار انحراف و فساد شده بود. فقط حرکتی بزرگ مانند قیام امام حسین (علیه‌السلام) و بستگانش می‌توانست، جلوی این انحراف را بگیرد. امام حسین (علیه‌السلام) در وصیت‌نامه خود درباره هدف قیام فرموده است «هدف من امر به معروف و نهی از منکر و پیاده کردن راه رسول خدا (علیه‌السلام) و پدرم علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) است».

حرم حضرت امام حسین (علیه‌السلام) و حضرت ابوالفضل العباس (علیه‌السلام) در کربلا (بین الحرمین)

فعالیت

- ۱) انگیزه و هدف امام حسین (علیه‌السلام) از قیام عاشورا چه بود؟
- ۲) منظور از زنده نگه داشتن قیام امام حسین (علیه‌السلام) چیست؟ گفت‌وگو کنید؟
- ۳) در صورتی که در مدرسه به فیلم روز واقعه دسترسی دارید، با راهنمایی معلم بخش‌هایی از آن را تماشا کنید و به سوالات معلم پاسخ دهید؟

سوالات پیشنهادی:

- ۱- چند نمونه دیگر از دستاوردهای حکومت امام علی (علیه‌السلام) را بنویسید؟
- ۲- تحقیق کنید چرا عمر و عاص به سپاه معاویه پیوست؟
- ۳- حضرت زینب (علیه‌السلام) بعد از شهادت برادرش امام حسین (علیه‌السلام) با سخنرانی چه چیزی را برای همگان آشکار کرد؟

کاربرک شماره ۶

منشور حکومتی امام علی (علیه السلام)

وقتی امیرالمؤمنین علی (علیه السلام)، مالک اشتر یکی از یاران خود را به حکومت مصر منصوب کرد، به او نامه‌ای نوشت. این نامه یکی از مهمترین اسناد سیاسی و حقوقی تاریخ اسلام است. در این نامه، امام ویژگی‌های حکومت اسلامی، و روابط متقابل مردم و حاکمان را بیان کرده است.

فرازهایی از این نامه را مرور کنید و بگویید هر فراز مربوط به کدام یک از اصول حکومتی آن حضرت است.

اصول حکومتی امام علی (علیه السلام)	فرازهایی از نامه علی (علیه السلام) به مالک اشتر فرماندار مصر: ای مالک ...
الف) عدالت	۱- از خدا بترس و از هر چه در کتاب خود بدان فرمان داده است، اطاعت کن. (ت)
ب) توجه ویژه به تهیدستان و ضعیفان	۲- بدان که بهترین چیز برای والی (حاکم یک شهر یا منطقه) نیکی کردن در حق مردم و کاستن از رنج و درد آنان است. (.....)
ب) نظارت بر رفتار کارگزاران	۳- همه کارهای کارگزاران را تحت نظر بگیر و بازرسان مخفی از میان مردمانی که اهل صدق و وفا هستند بر آنان بگمار. (.....)
ت) خداترسی و پرهیزکاری	۴- گروه ناتوانان و بی‌نویان به عدالت تو نیازمندتر از دیگرانند و چنان باش که برای یک آنان در پیشگاه خداوند، عذری داشته باشی. (.....)
ث) توجه به عمران و آبادانی	۵- با مردم و در میان مردم باش که دوری از آنان سبب می‌شود که از امور ملک آگاهی اندکی داشته باشی. (.....)
ج) پرهیز از ظلم و ستم	۶- اجرای حق را درباره هر که باشد، چه خویشاوند و چه بیگانه، لازم بدار. (.....)
ج) صلح‌طلبی	۷- اگر دشمنی تو را به صلح فرا خواند، از آن روی نگردان که خشنودی خدای در آن نهفته است. (.....)
ح) عطف و مهریانی نسبت به مردم	۸- مهریانی به رعیت (مردم) و دوست داشتن آنها و لطف در حق ایشان را شعار دل خود ساز. (.....)
خ) ارتباط نزدیک با مردم	۹- هر که بر بندگان خدا ستم کند، افزون بر بندگان، خدا نیز دشمن او خواهد بود. (.....)
د) نیکی کردن به مردم	۱۰- هر که خراج (مالیات) طلبد و زمین را آباد نسازد، شهرها و مردم را هلاک کرده است. (.....)
	نامه ۵۰ نهج البلاغه

عصری تازه در تاریخ ایران

فصل ۶

پس از ظهور دین اسلام در شبه‌جزیره عربستان، طولی نکشید اسلام به سرزمین ما نیز رسید و حکومت ساسانیان سقوط کرد و دوران تازه‌ای در تاریخ ایران شروع شد. مردم ایران به تدریج و با آغوش باز اسلام را پذیرفتند و سهمی بزرگ در شکل‌گیری و گسترش تمدن اسلامی به عهده گرفتند.

ایرانیان مسلمان، آثار ارزشمندی در زمینه‌های معارف اسلامی، علوم انسانی، علوم تجربی، ادبیات، هنر و معماری به وجود آوردند و به جهانیان تقدیم کردند.

تما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌برید:

- ۱- چرا حکومت ساسانی سقوط کرد؟
- ۲- اوضاع سیاسی ایران در آغاز دوره اسلامی چگونه بود؟
- ۳- ایرانیان چرا و چگونه مسلمان شدند؟
- ۴- نقش ایرانیان مسلمان در شکل‌گیری و گسترش تمدن اسلامی چه بود؟

درس ۱۱ ایران در آستانه حمله اعراب مسلمان

ایران در زمان ظهور اسلام

هنگام ظهور اسلام در عربستان خسرو پرویز در ایران حکومت می‌کرد و دعوت پیامبر (علیه‌السلام) را برای قبول اسلام، پذیرفت. وقتی خسرو پرویز به دست پسر خود به قتل رسید، رقابت و دشمنی در حکومت ساسانی بیشتر شد، به طوری که در مدت ۴ سال بیش از ۱۰ نفر به تخت شاهی نشستند. مردم از حکومت ساسانی ناراضی بودند در اواخر دوره ساسانی به شدت ایران، دچار کمبود مواد غذایی شد و بیماری طاعون و وبا اوضاع را بدتر کرد.

فتح ایران و سقوط ساسانیان

ابوبکر خلیفه اول فرمان حمله به ایران و روم شرقی را صادر کرد. اعراب مسلمان وارد ایران شدند و بخش‌هایی از ایران را فتح کردند. ارتش ساسانی در جنگ قادسیه از سپاه مسلمان اعراب شکست خوردند و تیسفون پایتخت آنها به دست اعراب افتاد. چند سال بعد در جنگی سخت در نهاوند ارتش ساسانی شکست خورد.

بعد از جنگ نهاوند شهرهای ایران یکی پس از دیگری به دست اعراب افتاد. سرانجام با ورود اعراب به خراسان، یزدگرد سوم به قتل رسید و حکومت ساسانی بعد از ۴۰۰ سال حکومت بر ایران نابود شد.

فعالیت

کاربرگ شماره ۷ نمودار علت و معلول را در کلاس انجام دهید؟

ایران در زمان امویان و عباسیان

دوره حکومت امویان (بنی امیه): به مردم خیلی ظلم و ستم می کردند و به حکومت دینی اعتقاد نداشتند. در آن دوره اشراف و سران عرب در بیشتر مناطق ایران حکومت می کردند. مرکز خلافت امویان در شهر دمشق بود. بنی امیه قوم عرب را برتر و شریف‌تر از بقیه می‌پنداشتند و به اقوام غیر عرب توهین می‌کردند. در دوران بنی‌امیه امام سجاد(علیه‌السلام) و امام باقر(علیه‌السلام) نیز به شهادت رسیدند. مردم ایران از ظلم و ستم امویان ناراضی بودند و با آنها مخالفت می‌کردند.

الف) دوره خلافت عباسیان (بنی عباس):

خاندان عباسیان از مخالفان بنی‌امیه بودند و سرانجام با قیام ابومسلم در خراسان آنها را شکست دادند. عباسیان بغداد را مرکز خلافت خود قرار دادند. عباسیان نیز مانند امویان به مردم ظلم و ستم می‌کردند و مثل امویان در کاخ‌ها به خوشگذرانی می‌پرداختند.

صحنه‌ای از مجموعه تلویزیونی تاریخی به نام مختارنامه؛ آیا شما این مجموعه را دیده‌اید؟

جعفر برمکی پسر یحیی برمکی

برمکیان

برمکیان نیز از خاندان مشهور ایرانی بودند. این خاندان در زمان خلافت هارون عهده‌دار حکومت ولایت‌ها شدند و قدرت فراوانی کسب کردن خلیفه ناگهان بر آنان خشم گرفت و دستور داد آنها را از قدرت برکنار و زندانی کنند و به قتل برسانند.

فعالیت

- ۱) روی نقشه به قلم و حکومت بنی‌عباس دقت کنید و بگویید شامل کدام سرزمین‌های بوده است؟
- ۲) به نظر شما شباهت اصلی حکومت امویان و عباسیان چه بود؟

در قرن سوم هجری حکومت عباسی ضعیف شد و به تدریج حکومت‌ها بی در نقاط مختلف ایران شکل گرفت.

ایرانیان مسلمان می‌شوند

نخستین ایرانی که در مدینه به حضور حضرت محمد رسید و دین اسلام ایمان آورد، سلمان فارسی بود. سلمان در جنگ خندق حضور داشت پیشنهاد کرد که برای دفاع از شهر مدینه در مقابل حمله دشمنان خندقی (گودال بزرگ) حفر کنند. پیامبر درباره او فرمود: «سلمان از اهل بیت ماست». سلمان همچنین از یاران با وفای امام علی (علیه‌السلام) بود. مردم ایران که یکتاپرست بودند پس از درک پیام اسلام این دین را پذیرفتند. پیام اسلام برابری و برادری بود. علاوه بر آن اخلاق و رفتار پیامبر و امامان شیعه نقش مهمی در علاقه‌مندی ایرانیان به دین اسلام داشت.

حرم حضرت شاه چراغ (علیه‌السلام)

امام علی (علیه‌السلام) در دوره حکومت خودبین اعراب و غیر اعراب فرقی نمی‌گذاشت. ازین رو ایرانیان علاقه خاصی به آن حضرت (علیه‌السلام) و فرزندانش پیدا کردند. حضور امام رضا (علیه‌السلام) و خواهرش حضرت معصومه (علیه‌السلام) و برادرش حضرت شاه‌چراغ (علیه‌السلام) و دیگر امامزادگان در ایران تاثیر زیادی بر توجه و گرایش مردم ایران به دین اسلام داشت.

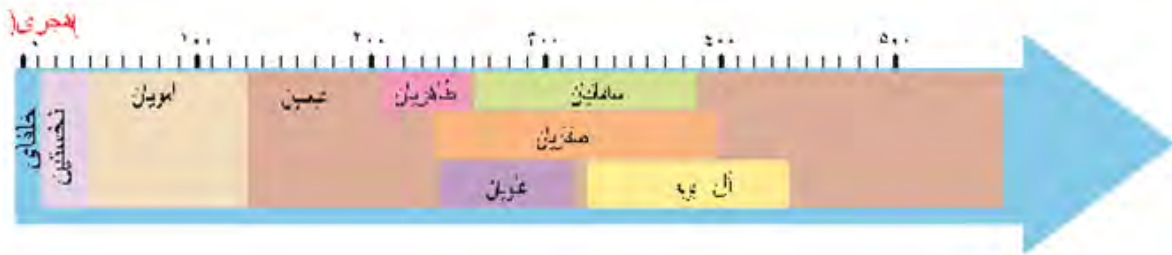
ضریح حرم حضرت معصومه

درس ۱۲ عصر طلایی فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی

ایران در شکل‌گیری فرهنگ و تمدن اسلامی نقش مهمی داشت.

تاسیس سلسله‌های ایرانی

خلافت عباسیان پس از یک قرن فرمانروایی ضعیف شد. خلفا نتوانستند قلمروی خود را به خوبی اداره کنند از این رو شرایط برای تشکیل سلسله‌های ایرانی به وجود آمد سلسله‌های طاهریان، صفاریان، علویان، سامانیان و آل بویه مهمترین سلسله‌های ایرانی بودند که در فاصله بین قرن‌های سوم تا پنجم هجری بخش‌هایی از ایران حکومت کردند.

قلمرو آل بویه (۴۴۲-۲۲۳ ق)

بند امیر در فارس که به دستور عضد الدوله مشهورترین فرمانروای آل بویه ساخته شد.

فعالیت

با توجه به نمودار خط زمان در صفحه ۶۹ و نقشه های صفحه ۷۰ و ۷۱ جدول صفحه بعد را کامل کنید

نام سلسله	دوره حکومت	مؤسس	پایتخت	قلمرو	اقدامات مهم
طاهریان	قرن ۳ ق	خراسان و سیستان و طبرستان	ناقرمانی نسبت به مأمون؛ موروثی شدن حکومت در خاندان طاهر؛ توسعه کشاورزی و ترویج سوادآموزی.
صفاریان	قرن ۳ و ۴ ق	تسلط یعقوب بر سیستان و تأسیس حکومت صفاری؛ بر انداختن سلسله طاهریان؛ لشکرکشی به عراق و شکست از سپاه خلافت، شکست عمرو، جانشین یعقوب از سامانیان.
علویان طبرستان	حسن بن زید	انتخاب حسن بن زید به رهبری توسط مردم طبرستان؛ نبرد با طاهریان، صفاریان، سامانیان و خلافت عباسی؛ ترویج فرهنگ شیعه.
سامانیان	تأیید حکومت امیر اسماعیل سامانی توسط خلیفه عباسی؛ شکست صفاریان و توسعه قلمرو سامانی؛ نبرد با علویان طبرستان؛ درگیری با آل بویه؛ ترویج زبان و ادب فارسی.
آل بویه	بسران بویه (علی، حسن و احمد)	بسران بویه ولایات مرکزی و جنوبی ایران را تصرف کردند؛ بغداد را تصرف و بر خلافت عباسی تسلط یافتند؛ درگیری با سامانیان؛ ترویج فرهنگ شیعه؛ حمایت از دانشمندان و عالمان.

ایرانیان پرچمدار علم و دانش

اسلام روح و جان تازه‌ای به جامعه و فرهنگ ایرانی دمید و به آن شکل خاصی بخشید. ایرانیان سابقه طولانی در علم و دانش و هنر داشتند. آنان پس از پذیرش اسلام، برای پیشرفت و گسترش فرهنگ اسلامی تلاش کردند. ایرانیان مسلمان در گسترش علوم انسانی و علوم تجربی هنر و ادبیات نقش مهمی داشتند. در معارف اسلامی، عالمان ایرانی کتاب‌های زیادی نوشتند. در رشته تفسیر قرآن آثار مهمی توسط اندیشمندان نوشته شد. در رشته‌های تاریخ، جغرافیا و موسیقی نیز دانشمندان ایرانی خوش درخشیدند و آثار سودمند از خود به جا گذاشتند.

سلسله‌های ایرانی به خصوص سامانیان و آل بویه نقش مهمی در پیشرفت فرهنگ و تمدن اسلامی داشتند. پایتخت این سلسله‌ها مرکز دانش و علم و ادب بود.

بوعلی سینا در دربار آل بویه در همدان

علوم	عالمان ایرانی و آثار آنها در قرون دوم تا پنجم هجری
حدیث* و فقه*	۱- بخاری: صحیح بخاری؛ ۲- کلینی: کافی؛ ۳- شیخ طوسی: تهذیب الاحکام
تفسیر*	۱- طبری: تفسیر طبری؛ ۲- شیخ طوسی: تفسیر قرآن
فلسفه	۱- فارابی: رساله فلسفه؛ ۲- ابوعلی سینا: سفا، دانشنامه علایی
تاریخ	۱- دینوری: اخبار الطوال؛ ۲- طبری: تاریخ طبری؛ ۳- حمزه اصفهانی: تاریخ پیامبران و پادشاهان؛ ۴- بلعمی: تاریخ بلعمی
جغرافیا	۱- ابن خردادبه: مسالک و ممالک؛ ۲- ابوزید بلخی: صورالاقالیم؛ ۳- ابوریحان بیرونی: آثار الباقیه؛ ۴- جبهانی: مسالک و ممالک؛ ۵- اصطخری: مسالک و ممالک
موسیقی	۱- ابراهیم موصلی (ابن ماهان)؛ ۲- اسحاق موصلی؛ ۳- ابونصر محمد فارابی

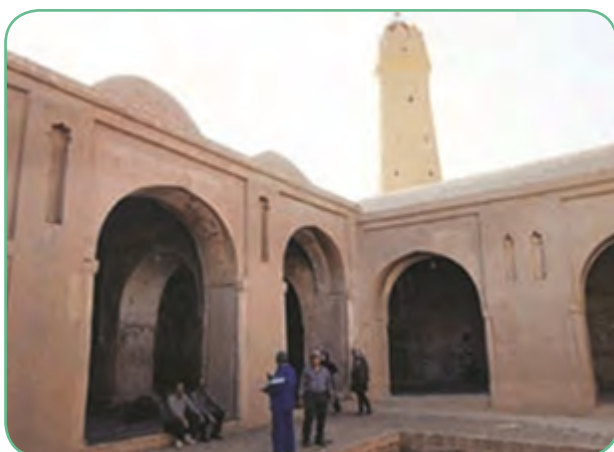
رودکی، پدر شعر فارسی

زبان و ادبیات

پس از ورود اسلام، عربی زبان اداری بود. نامه‌های اداری به زبان عربی نوشته می‌شد و دانشمندان کتاب‌های خود را به زبان عربی می‌نوشتند. مردم اگر چه به زبان عربی به عنوان زبان قرآن احترام می‌گذاشتند، اما همچنان به زبان فارسی، سخن می‌گفتند. از قرن سوم هجری به بعد زبان ایرانی پیشرفت بیشتری کرد. رودکی پدر شعر فارسی با تشویق و حمایت سامانیان اشعار خود را سرود. فردوسی نیز در اواخر دوره سامانیان سرودن شاهنامه را آغاز کرد.

معماری

معماری و هنر ایران در دوره اسلامی در ادامه معماری باستان بود. مساجد از نخستین بناهای معماری ایرانی-اسلامی بودند و برخی از مساجد در ابتدای ورود به اسلام بر اساس اصول معماری دوره ساسانی ساخته شدند. آرامگاه‌ها از دیگر جلوه‌های شکوهمند معماری ایرانی-اسلامی به شمار می‌روند. آرامگاه امیر اسماعیل سامانی در بخارا و آرامگاه قابوس و شمشگیر در گنبد کاووس از آن جمله‌اند.

مسجد جامع فهرج یزد از جمله نخستین مساجدی بود که بر اساس اصول معماری دوره ساسانی ساخته شد.

آرامگاه امیر اسماعیل سامانی در بخارا

سوالات پیشنهادی:

- ۱- تحقیق کنید کدام یک از سلسله‌های ایرانی ریشه و تبار ایرانی داشتند؟
- ۲- موسس سلسله صفاریان چه کسی بود؟
- ۳- برخی از مشهورترین پزشکان، شیمی‌دانان و ریاضیدانان مسلمان را که در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم با آنها آشنا شدید نام ببرید؟

از غزنویان تا هجوم چنگیزخان

فصل

در قرن‌های سوم و چهارم هجری، خاندان‌های ایرانی در گوشه و کنار ایران، فرمان می‌راندند. اما پس از آن به تدریج دودمان‌های ترک‌تبار در ایران به قدرت رسیدند و سلسله‌های غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان را تأسیس کردند. با روی کار آمدن این سلسله‌ها، دوره جدیدی در تاریخ ایران آغاز شد که تا هجوم چنگیزخان ادامه داشت.

شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌برید:

- ۱- اوضاع ایران در زمان غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان، چگونه بود؟
- ۲- چرا سلسله سلجوقیان اهمیت زیادی در تاریخ ایران دارد؟
- ۳- اوضاع اروپا در قرون وسطا چگونه بود؟
- ۴- علل و پیامدهای جنگ‌های صلیبی چه بود؟
- ۵- میراث فرهنگی هنری سلجوقیان چه بود؟

درس ۱۳ غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان

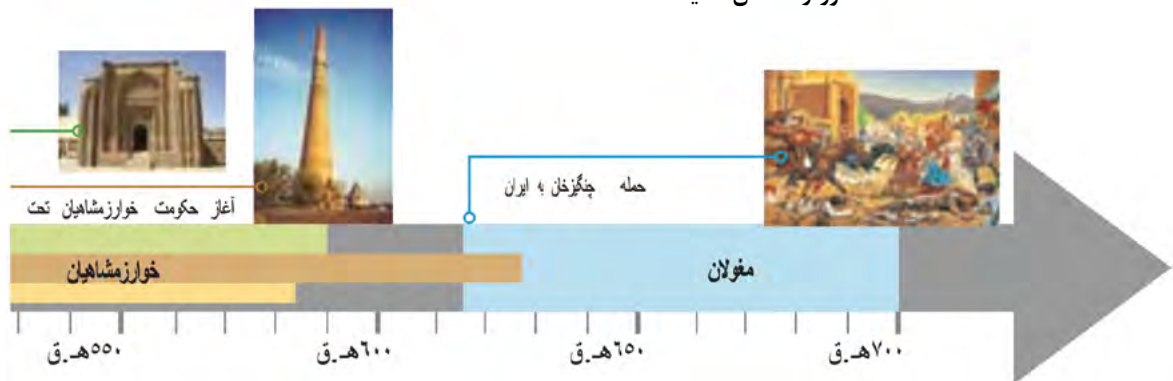
در قرن‌های چهارم تا هفتم هجری سه حکومت در ایران وجود داشت که به ترتیب غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان بودند.

غزنویان:

غزنویان حکومت خود را از شهر غزنه (غزنین) آغاز کردند. محمود غزنوی که حاکم غزنه بود توانست خراسان را بگیرد و سپس تا شهر ری در مرکز ایران پیشروی کند. سلطان محمود غزنوی چند بار به هند حمله کرد و مناطقی از هند را گرفت و توانست ثروت زیادی را از آنجا به دست آورد. بعد از سلطان محمود پسرش سلطان مسعود شاه شد. او از سلجوقیان شکست خورد و بعد از مدتی کشته شد.

تصویر فردوسی در دربار محمود غزنوی که توسط سورنیاس نقاشی از کشور ارمنستان کشیده شده است.

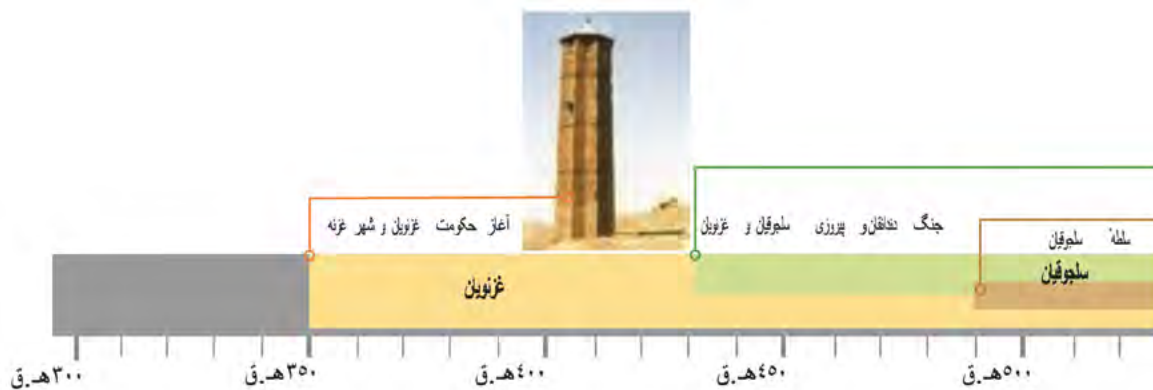
سلجوقیان:

حکومت سلجوقیان را فردی به نام طغرل به وجود آورد. او توانست سلطان مسعود غزنوی را شکست دهد و حکومت خود را در نیشابور به وجود آورد. خلیفه عباسی او را (سلطان رکن الدین) نامید. بعد از طغرل برادر زاده او آلب ارسلان به حکومت رسید. آلب ارسلان به ارمنستان و گرجستان حمله کرد. او در جنگ ملازگرد، رومیان را شکست داد.

بعد از آلب ارسلان پسر او ملکشاه پادشاه شد، او توانست مناطقی از شام^۱ را بگیرد. در آن زمان که اصفهان پایتخت سلجوقیان بود به شهری بزرگ و آباد تبدیل شد.

برج سرخ از آثار دوره سلجوقیان در شهر آلتایا، ترکیه

خوارزمشاهیان:

خوارزم ناحیه‌ای آباد در جنوب دریاچه خوارزم (آرال) بود که از قدیم به شاهان آن خوارزمشاه می‌گفتند و حکومت خوارزمشاهیان از آنجا به وجود آمد. حکومت خوارزمشاهیان قوی نبودند و وقتی مغول‌ها به ایران حمله کردند، نتوانستند در مقابل آنها ایستادگی کنند.

سوالات پیشنهادی:

- ۱- حکومت غزنویان را چه کسی به وجود آورد؟
- ۲- حکومت سلجوقیان را چه کسی به وجود آورد؟
- ۳- خلیفه عباسی چه نامی را به طغرل سلجوقی داد؟
- ۴- خوارزم در کجا قرار دارد؟
- ۵- حکومت خوارزمشاهیان چگونه از بین رفت؟

کاربرک شماره ۸

غزنویان و سلجوقیان

(۱) به طور گروهی با مطالعه درس و توجه به نقشه‌ها و نمودار خط زمان، جدول زیر را کامل کنید.

سلجوقیان	غزنویان	سلسله‌ها
		بنیان‌گذار
• •	• •	سازمان مشهور
از تا	از تا	زمان و دوره حکومت
از شمال تا از غرب تا از شرق تا از جنوب تا	از شمال تا از غرب تا از شرق تا از جنوب تا	محدوده و قلمرو حکومت
• • • • •	• • • • •	رویدادهای مهم

(۲) همفکری کنید و با مقایسه قلمرو و رویدادهای مهم دوران غزنویان و سلجوقیان، بگویید کدام یک از این سلسله‌ها در تاریخ ایران، اهمیت بیشتری داشته‌اند. چرا؟

درس ۱۴ میراث فرهنگی ایران در عصر سلجوقی

شاهان

بالاترین مقام در حکومت سلجوقی شاهان بودند. شاهان سلجوقی در کارهای مختلف با وزیران خود مشورت می‌کردند، اما نظر آن‌ها مافوق همه بود. در این دوره نیز شاهان به مردم ستم می‌کردند و مخالفان خود را مجازات می‌کردند.

وزیران: یکی از مقام‌های مهم در دوره‌ی سلجوقیان وزیران بودند. یکی از علت‌های قدرت حکومت سلجوقی داشتن وزیران باسواد و دانای ایرانی بود. عمید الملک کندی وزیر سلطان طغرل نقش مهمی در موفقیت‌های آنان داشت.

خواجه نظام الملک نیز وزیر آلب ارسلان و ملکشاه سلجوقی بود و این شاهان با او مشورت می‌کردند. یکی از وظایف مهم وزیران برقراری ارتباط بین شاه و شاهان کشورهای دیگر بود.

تندیس خواجه نظام الملک در مشهد

مقبره منسوب به خواجه نظام الملک در اصفهان

الف) میراث فرهنگی و تمدن

مدارس نظامیه در دوره سلجوقیان ساخته شد و چون خواجه نظام الملک آن‌ها را ساخت، به آن‌ها مدارس نظامیه می‌گفتند. مهم‌ترین این مدارس در شهرهای نیشابور، اصفهان و بغداد بود.

امام محمد غزالی، دانشمند بزرگ ایرانی از استادان مدارس نظامیه بود. همچنین سعدی شاعر معروف نیز در این مدارس درس خوانده بود.

در دوره‌ی غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان به زبان و ادبیات فارسی توجه زیادی شد. حمله محمود غزنوی به هند باعث رواج^۱ زبان فارسی در هند شد.

ب) رونق و توسعه شهرها و معماری

در دوره سلجوقی تعداد شهرها و جمعیت آن‌ها زیاد شد. ری، نیشابور، و اصفهان که پایتخت‌های سلجوقیان بودند از شهرهای مهم آن دوره محسوب می‌شدند. در قرن‌های پنجم تا هفتم هجری آجر کاری و کاشی کاری در ساختمان‌ها بسیار زیاد شد. کاشی کاری یکی از کارهای مهم ایرانیان برای تزئین^۲ ساختمان‌ها بود.

میل خسروگرد در نزدیکی سبزوار

برج‌های خرقان در شهرستان آوج در استان قزوین

ت) هنر

ساختن ظرف‌های سفالین^۳ و ظرف‌های طلایی از مهم‌ترین هنرهای دوره سلجوقی بود. همچنین خوشنویسی و ساختن جلد کتاب از چرم در دوران سلجوقی گسترش یافت.

۱- گسترش

۲- زیبا کردن

۳- گلی

ظروف شیشه‌ای، فلزی و سفالی متعلق به دوره‌های سلجوقی و خوارزمشاهی

سوالات پیشنهادی:

- ۱- شاهان سلجوقی با مردم چگونه برخورد می‌کردند؟
- ۲- وزیر آلپ ارسلان و ملک‌شاه سلجوقی که بود؟
- ۳- مدارس نظامیه به وسیله چه کسی ساخته شد؟
- ۴- کدام شاعر بزرگ در مدارس نظامیه درس خوانده بود؟
- ۵- چه هنرهایی در در دوره سلجوقی گسترش یافت؟

کاربرک شماره ۹

شخصیت‌های تاریخی

متن‌ها را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید.

(۲)

من در توس به دنیا آمدم. در زمان آلب ارسلان، ملک‌شاه پسر و جانشین او، وزیر بودم. در سی سال وزارت، تلاش زیادی برای گسترش قلمرو و قدرتمندی حکومت سلجوقی انجام دادم.

آلب ارسلان و ملک‌شاه به کمک و راهنمایی‌های من، موفق شدند رقیبان و مخالفان را از سر راه بردارند و به امور کشور نظم بدهند. من برای آبادانی و عمران سرزمین خود و رونق تجارت و کشاورزی کوشش زیادی کردم. در دوران وزارت من، فعالیت‌های اقتصادی رونق یافته و خزانه دولت، وضع مطلوبی داشت.

من همچنین مدارس و بیمارستان‌های زیادی بنا کردم. کتابی به زبان فارسی با عنوان «سیاست‌نامه» نوشتم و در این کتاب آیین فرمانروایی و راه و رسم کشورداری را به صورت بند و اندرز بیان کردم.

قدرت و نفوذ فراوان من و بستگانم، حسادت و دشمنی عده‌ای را برانگیخت. رقیبان من می‌کوشیدند ملک‌شاه را بر ضد من، تحریک کنند. وقتی یکی از فدائیان اسماعیلیه، کاردش را در بدنم فرو کرد، به یاد آخرین پیغام وزیر قبل از خود افتادم.

(۱)

من در یکی از روستاهای نیشابور به نام کُندر، زاده شدم. درس خواندم و در ادب فارسی و عربی، مهارتی حاصل کردم. نخستین سلطان سلجوقی مرا به عنوان کاتب (نویسنده فرمان‌ها و نامه‌ها) برگزید و

چون در این سمت خودی نشان دادم، منصب مهم وزارت را در حالی که جوان بودم، به من سپرد. من نقش مؤثری در گسترش حکومت سلجوقیان به عهده گرفتم و تلاش کردم تا رسم کشورداری را به حاکمان جدید بیاموزم و اوضاع مملکت را سر و سامان دهم. تا مرگ اولین سلطان سلجوقی به مدت بیست سال وزیر بودم. من به عنوان یک ایرانی به زبان مادری خود یعنی زبان پارسی، علاقه‌مند بودم و برایم ناخوشایند بود که دفترهای ایران و فرمان‌های حکومتی و نامه‌ها به زبانی غیر از فارسی نوشته می‌شد. به همین سبب دستور دادم دفترها و نامه‌ها به خط و زبان فارسی نوشته شود و این رسم برای همیشه در ایران ماندگار شد. بر اثر دسیسه رقیبم که در اندیشه جانشینی من بود، آلب ارسلان، دومین سلطان سلجوقی، فرمان به برکناری و سپس قتل من داد. چون فرمان قتل خود را دیدم، به جانشینم پیغام دادم: «وزیر را بگو، بد رسمی نهادی و وزیر کشتن را به سلاطین آموختی. عجب، اگر بر خود و نسل خود، این معنی باز نبینی».

۱) شخصیت‌های متن (۱) و (۲)، چه کسانی هستند؟

۲) کدام یک از این دو در حوزه زبان و ادب فارسی، اقدام مهمی انجام داده است؟ چگونه؟

۳) پیغامی که در انتهای متن (۱) آمده، خطاب به چه کسی بود؟

۴) هدف شخصیت متن (۲) از نگارش سیاست‌نامه چه بود؟

۵) اقدامات مشترک هر دو شخصیت چه بود؟

عصر مغول و تیموری

فصل ۱

قرن‌های هفتم تا نهم هجری، یکی از تلخ‌ترین و سخت‌ترین دوران تاریخی برای مردم ایران بود. در این دوره میهن عزیز ما چندین بار مورد یورش هولناک بیابان‌گردان مغول قرار گرفت. در نتیجه این یورش‌ها، تلفات و صدمات شدیدی به ایران وارد آمد.

دیری نباید که فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی بر شمشیر مهاجمان غلبه کرد و با تدبیر بزرگان و دانشمندان ایران‌زمین، نه‌تنها مغولان از خشونت و برانگیزی دست کشیدند، بلکه خودشان به بازسازی ویرانی‌ها و ساختن شهرها همت گماشتند و سبب پدید آمدن آثار علمی و هنری ارزشمندی شدند.

● شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌برید:

- ۱- عوامل و دلایل هجوم مغولان به ایران چه بود؟
- ۲- یورش‌های مغولان به ایران چه آثار و نتایجی داشت؟
- ۳- اجداد و نیاکان ما چگونه ویرانی‌های ناشی از هجوم چنگیز و تیمور را آباد کردند؟
- ۴- جانشینان تیمور چه خدماتی به فرهنگ، هنر و ادب ایران کردند؟

حمله چنگیز و تیمور به ایران

درس ۱۵

مغولان چه کسانی بودند؟

مغولان قومی بودند در مغولستان که در شمال چین زندگی می‌کردند. چنگیزخان رئیس یکی از گروه‌های مغول بود. او توانست یک حکومت نیرومند به وجود آورد و قانون‌هایی را به نام یاسای چنگیزی ایجاد کرد چنگیزخان مردی بی‌رحم بود و به کشورهای دیگر حمله می‌کرد.

حمله مغولان به ایران:

مغولان در زمان خوارزمشاهیان به ایران حمله کردند، آنها در حمله به ایران بسیاری از مردم را کشتند و بسیاری از شهرها و روستاها را خراب کردند. سلطان جلال‌الدین پسر سلطان محمد خوارزمشاه در مقابل مغولان ایستاد، ولی نتوانست پیروز شود. حمله مغولان به ایران یکی از بدترین اتفاقات تاریخ ایران است. مغولان در حمله به ایران بسیاری از مزارع کشاورزی مساجد مدرسه‌ها و کتابخانه‌ها را خراب کردند و کتابها را سوزاندند.

حکومت مغولان در ایران:

بعد از مرگ چنگیز خان، هلاکو خان نوه چنگیز، حکومت ایلخانان را به وجود آورد. او و فرزندانش حدود ۸۰ سال در ایران حکومت کردند. حکومت ایلخانان با کشورهای آسیایی و اروپایی ارتباط برقرار کرد.

آخرین پادشاه مغولان ابوسعید بود بعد از مرگ او حکومت ایلخانان فرو پاشید و در ایران دوباره هرج و مرج به وجود آمد.

حمله چنگیز به ایران

۶۱۶

مرگ چنگیزخان

۶۲۴

لسکرکشی هلاکو خان به ایران

۶۵۱

۶۰۰ ق

قیام سربداران:

بعد از فروپاشی ایلخانان یکی از قیام‌ها، قیام سربداران بود که از روستای باشتین سبزوار شروع شد. و هدف از این قیام مقابله کردن با ظلم و ستم بود. آنها توانستند در خراسان حکومت تشکیل دهند، حکومت آنها با حمله تیمور به ایران از بین رفت.

صحنه‌ای از مجموعه تلویزیونی سربداران

حمله تیمور به ایران:

در قرن هشتم هجری بار دیگر ایران با حمله یک گروه از شمال شرق روبرو شد، رهبر این گروه تیمور بود. تیمور در حمله به ایران مردم زیادی را کشت. او حکومتی را به وجود آورد که از چین تا شام گسترش یافته بود. حکومت او تیموریان نام داشت. سرانجام با ظهور حکومت صفویان در ایران حکومت تیموریان از بین رفت.

سوالات پیشنهادی:

- ۱- مغولان در کجا زندگی می کردند؟
- ۲- یاسای چنگیزی چه بود؟
- ۳- مغولان در حمله به ایران چه کردند؟
- ۴- قیام سرداران از کجا شروع شد هدف قیام چه بود؟
- ۵- حکومت تیموریان در ایران چگونه از بین رفت؟

پیروزی فرهنگ بر شمشیر

درس ۱۶

بعد از حمله مغول‌ها، دانشمندان ایرانی کم‌کم به آنها نزدیک شدند و توانستند راه درست کشور داری را به آنها یاد بدهند. خواجه نصیرالدین توسی یکی از دانشمندان ایرانی بود که هلاکوخان پادشاه مغول با او مشورت می‌کرد. یکی از کارهای مهم خواجه نصیرالدین توسی ساختن رصدخانه^۱ مراغه بود. در رصدخانه مراغه وسایل ستاره شناسی و کتابخانه بزرگی وجود داشت.

خواجه نصیرالدین توسی

یکی دیگر از دانشمندان در دوره ایلخانان **خواجه رشید الدین فضل الله همدانی** بود. او در تبریز ساختمان ربع رشیدی را ساخت. در این ساختمان مسجد، مدرسه، بیمارستان و کتابخانه وجود داشت.

۱- مکانی که در آن وضعیت سیاره‌ها و ستاره‌ها را مطالعه می‌کنند.

مسلمان شدن ایلخانان: وقتی مغولان به ایران حمله کردند دین یکسانی نداشتند. بعضی از آنها بودایی و بعضی مسیحی بودند ولی کم‌کم دانشمندان و وزیران ایرانی بر آنها تأثیر گذاشتند و آنها مسلمان شدند.

توجه ایلخانان به هنر و معماری

بر اثر تلاش‌های دانشمندان ایرانی سرانجام ایلخانان به فرهنگ^۱ ایران علاقه پیدا کردند و به عمران و آبادانی ایران پرداختند. برای مثال در دوره‌ی غازان خان دوازده ساختمان مهم شامل بیمارستان، مسجد، مدرسه و... در تبریز ساخته شد.

تابلوی نقاشی غازان خان هنگام تلاوت قرآن

سلطان محمد خدا بنده نیز در شهر سلطانیه آرامگاهی برای خود ساخت که گنبد سلطانیه نام دارد و یکی از ساختمان‌های زیبای آن دوره بود. در دوره‌ی ابوسعید آخرین پادشاه ایلخانان ساختمان‌های بزرگ و زیبایی ساخته شد که در آنها گچ‌بری و کاشی‌کاری‌های زیبایی وجود داشت.

علاقه‌مندی جانشینان تیمور به معماری و هنر

در زمان جانشینان تیمور نیز هنر و معماری پیشرفت کرد. در آن زمان هرات پایتخت تیموریان بود و تعداد زیادی از هنرمندان و شاعران در آن شهر زندگی می‌کردند. گوهرشاد همسر شاهرخ تیموری در هرات و مشهد ساختمان‌های زیادی ساخت که مسجد گوهرشاد در نزدیکی حرم امام رضا (علیه السلام) یکی از آنها است.

سردیس شاهرخ تیموری

در دوره تیموریان هنر نقاشی و خوشنویسی پیشرفت کرد. همچنین پسران شاهرخ تیموری به علم و ادبیات و هنر علاقه زیادی داشتند و به پیشرفت زبان فارسی کمک کردند.

سوالات پیشنهادی:

- ۱- یکی از کارهای مهم خواجه نصیرالدین توسی چه بود؟
- ۲- در رصدخانه مراغه چه چیزهایی وجود داشت؟
- ۳- ربع رشیدی به وسیله چه کسی ساخته شد؟
- ۴- گنبد سلطانیه به وسیله چه کسی ساخته شد؟
- ۵- در دوره تیموریان چه هنرهایی پیشرفت کرد؟

آسیا، پهناورترین قاره

۹ فصل

قاره‌ها خشکی‌های بزرگ و یکپارچه‌ای هستند که توسط دریاها از هم جدا می‌شوند. بر مبنای یک تقسیم‌بندی قاره‌های جهان به ۷ قاره تقسیم شده است:

۱- آسیا؛ ۲- افریقا؛ ۳- اروپا؛ ۴- آمریکای شمالی؛ ۵- آمریکای جنوبی؛ ۶- اقیانوسیه؛ ۷- قطب جنوب.

از میان این قاره‌ها، یک قاره یعنی قطب جنوب به سبب سرما و یخندان شدید، مسکونی نیست و تنها محققان، کاوشگران و گردشگران را به خود جذب می‌کند.

آسیا وسیع‌ترین و پرجمعیت‌ترین قاره جهان است. از هفت میلیارد نفر جمعیت کره زمین بیش از چهار میلیارد نفر در آسیا زندگی می‌کنند. در این قاره تنوع زیادی از ادیان، فرهنگ‌ها، زبان‌ها و اقوام دیده می‌شود. بلندترین کوه‌های جهان، پهناورترین جلگه‌ها و پرجمعیت‌ترین کشورهای دنیا در این قاره، قرار گرفته است. کشور ما ایران هم یکی از کشورهای آسیا است.

بیا یاد با قاره‌ای که در آن زندگی می‌کنیم، بیشتر آشنا شویم.

نسا با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌برد:

- ۱- مهم‌ترین اشکال ناهمواری‌ها در آسیا کدام‌اند؟
- ۲- آسیا از نظر وسعت، موقعیت و جمعیت، چه تفاوتی با سایر قاره‌ها دارد؟
- ۳- ویژگی‌های انسانی و اقتصادی قاره آسیا کدام‌اند؟
- ۴- چگونه از اطلس برای مطالعه قاره‌ها و کشورها استفاده می‌کنیم؟

ویژگی‌های طبیعی آسیا

درس ۱۷

موقعیت^۱ و وسعت

به نقشه رو به رو توجه کنید قاره بزرگ آسیا از قطب شمال تا جنوب خط استوا قرار دارد. قاره آسیا به وسیله‌ی تنگه برینگ از آمریکای شمالی و به وسیله‌ی کانال سوئز از قاره آفریقا جدا می‌شود. قاره‌ی آسیا و اروپا به هم چسبیده‌اند به همین دلیل بعضی از جغرافی‌دانان این دو قاره را یک قاره می‌دانند و آن را اوراسیا می‌نامند. قاره آسیا بزرگ‌ترین قاره جهان است.

ناهمواری‌ها (شکل‌های زمین)

در قاره آسیا سه نوع ناهمواری وجود دارد:

(۱) کوه‌ها

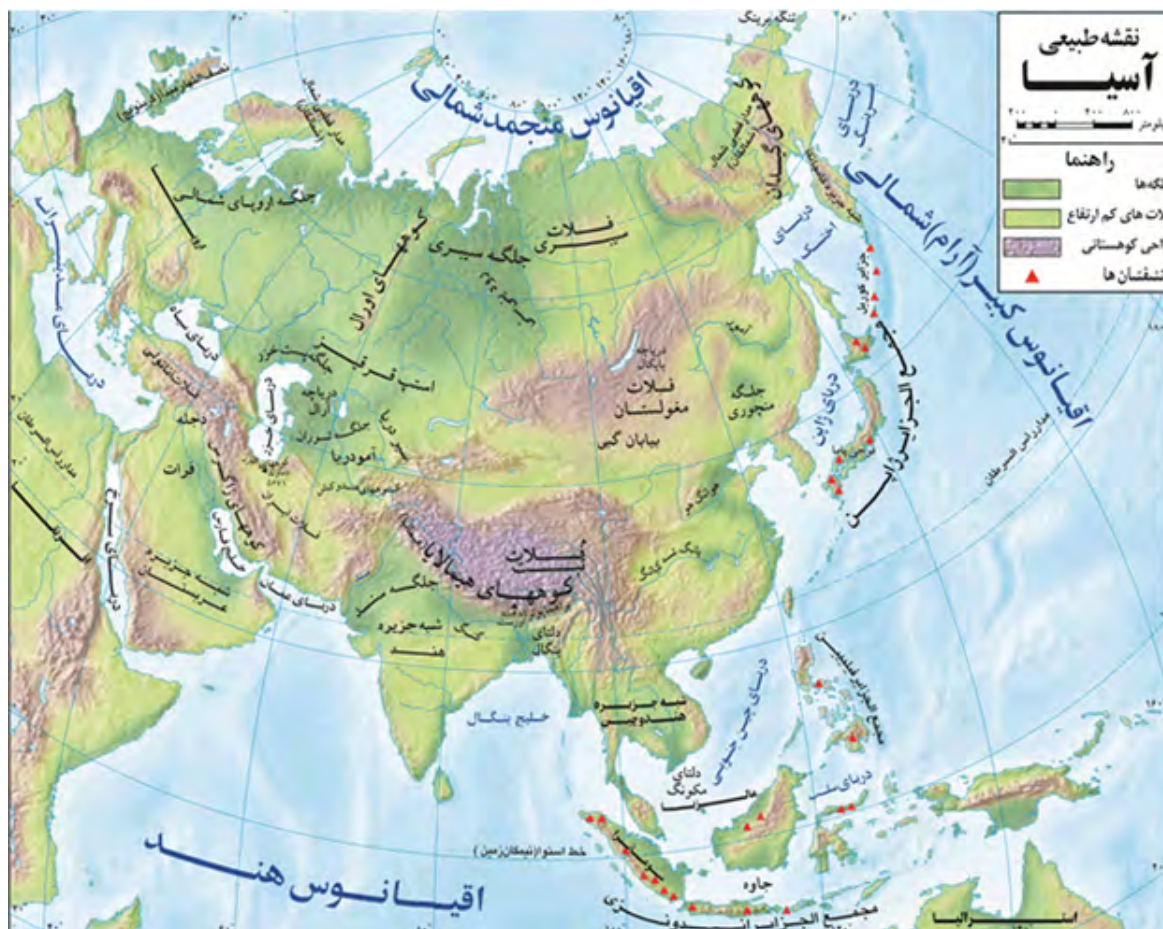
(۲) زمین‌های هموار^۲

(۳) جزیره‌های آتشفشانی

۱ - محل قرار گرفتن در کره‌ی زمین

۲ - زمین‌های صاف

۱) **کوه‌ها:** در قاره آسیا کوه‌های بلندی وجود دارد. قله اورست در کوه هیمالیا که بلندترین نقطه جهان است و در آسیا قرار دارد.

صعود به اورست از سخت‌ترین اهداف برای کوهنوردان است. تاکنون تعدادی از زنان و مردان ایرانی توانسته‌اند به این قله صعود کنند.

رشته کوه هیمالیا

۲) **زمین‌های هموار:** در آسیا رودهای پرآب باعث شده است جلگه‌های^۱ بزرگی به وجود آید مثل جلگه‌ی سیبری، در شمال هند نیز جلگه سند و گنگ وجود دارد. یکی دیگر از جلگه‌های بزرگ آسیا جلگه‌ی بزرگ چین است که در شرق آسیا قرار دارد.

۳) **جزیره‌های^۲ آتشفشانی:** در شرق و جنوب شرقی آسیا در کنار اقیانوس آرام جزیره‌هایی وجود دارد مانند جزیره‌های ژاپن، فیلیپین و اندونزی.

نقشه دما و بادهای باران آور آسیا

۱- زمین‌های صافی که یک طرف آن کوه و طرف دیگر آن دریا است.
 ۲- زمین‌هایی که در همه اطراف آن دریا یا اقیانوس وجود دارد.

آب و هوا

بخش‌های مختلف قاره آسیا از نظر دما و بارش باهم تفاوت دارند.

دما

- در شمال آسیا هوا در تمام سال سرد و داری یخبندان طولانی است.
- بخش‌های داخلی و مرکزی آسیا زمستان‌های بسیار سرد و تابستان‌های گرم و خشک دارد.
- بخش‌های کنار دریا در قاره آسیا آب‌وهوای گرم دارند.

بارش

قاره آسیا را از نظر بارش به دو بخش تقسیم می‌کنند:

الف) آسیای مرطوب (سبز): این بخش مشرق، جنوب و جنوب شرق آسیا را شامل می‌شود که بارندگی در آنجا زیاد است و گاهی سیل می‌آید.

کشاورزی در آسیا تحت تأثیر بادهای موسمی است.

سیل در بنگلادش

ب) آسیای خشک: این بخش، غرب و جنوب غرب آسیا را در برمی‌گیرد مانند عربستان و ایران. در این بخش از آسیا بارندگی کم است.

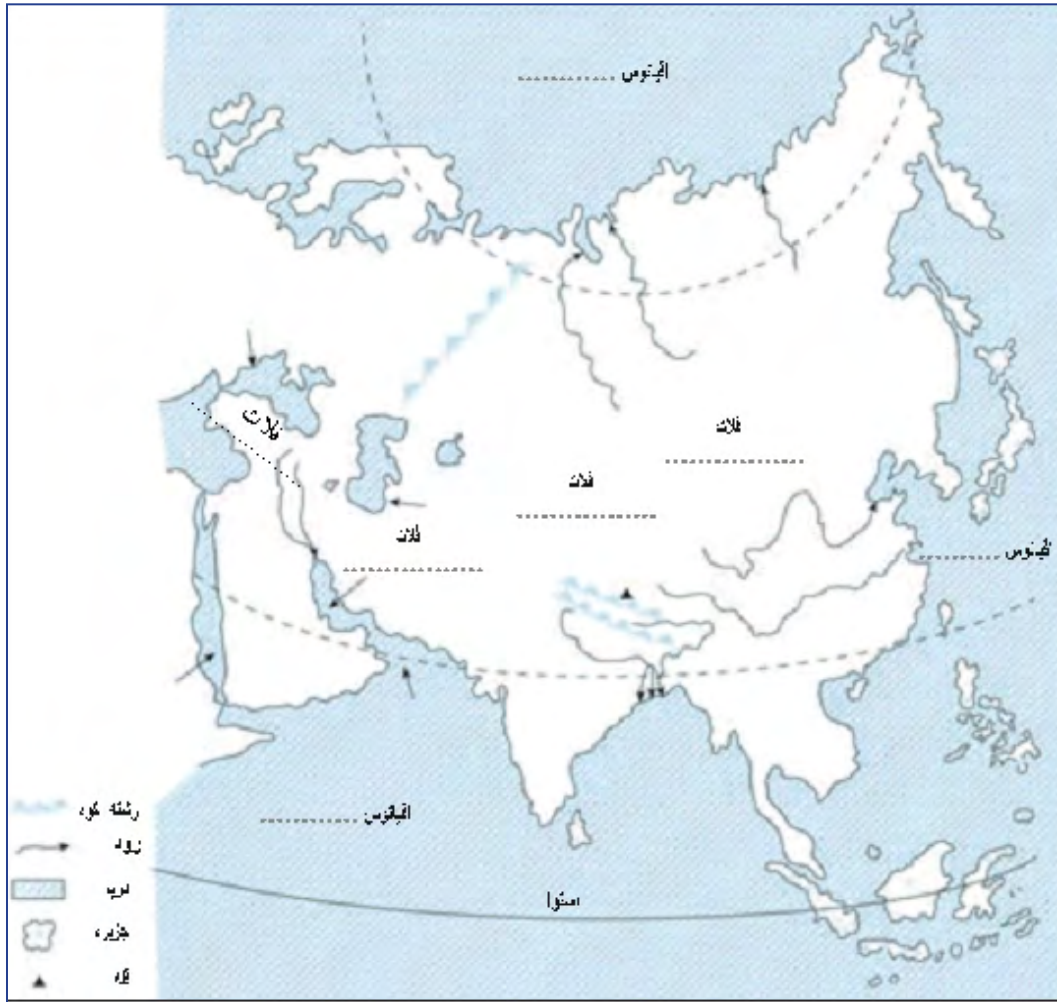

بیابان گبی

سوالات پیشنهادی:

- ۱- قاره آسیا چگونه از قاره‌های آمریکا و آفریقا جدا می‌شود؟
- ۲- ناهموازی‌های قاره آسیا به چند بخش تقسیم می‌شوند؟
- ۳- بلندترین قله‌ی جهان چه نام دارد و در کدام قاره قرار دارد؟
- ۴- در کجای آسیا آب و هوا در تمام سال سرد و یخبندان است؟
- ۵- قاره آسیا از نظر بارش به چند بخش تقسیم می‌شود؟

کاربرک شماره ۱۰

۱) روی نقشه، نام مکان‌های مورد نظر را بنویسید.

- نام اقیانوس‌های اطراف قاره آسیا
- نام دریاها و خلیج‌ها
- نام رشته کوهی که آسیا را از اروپا جدا می‌ند.
- نام فلات‌های بلند آسیا از مغرب به مشرق
- نام رشته کوه و بلندترین قله آسیا
- نام دو شبه جزیره وسیع آسیا
- دلتای بنگال
- رودهای مهم آسیا

۲) نقشه را به دلخواه رنگ آمیزی کنید.

ویژگی‌های انسانی و اقتصادی آسیا

درس ۱۸

جمعیت

قاره آسیا پرجمعیت‌ترین قاره‌ی جهان است. ۶۰ درصد جمعیت جهان در قاره‌ی آسیا زندگی می‌کنند. جمعیت در همه‌ی جای این قاره یکسان توزیع نشده است. کوهستان‌ها و بیابان‌ها در قاره‌ی آسیا خالی از جمعیت هستند، در حالی که در جنوب و جنوب شرق آسیا جمعیت بسیار زیاد است. پرجمعیت‌ترین کشورهای جهان یعنی چین و هند در قاره‌ی آسیا قرار دارند.

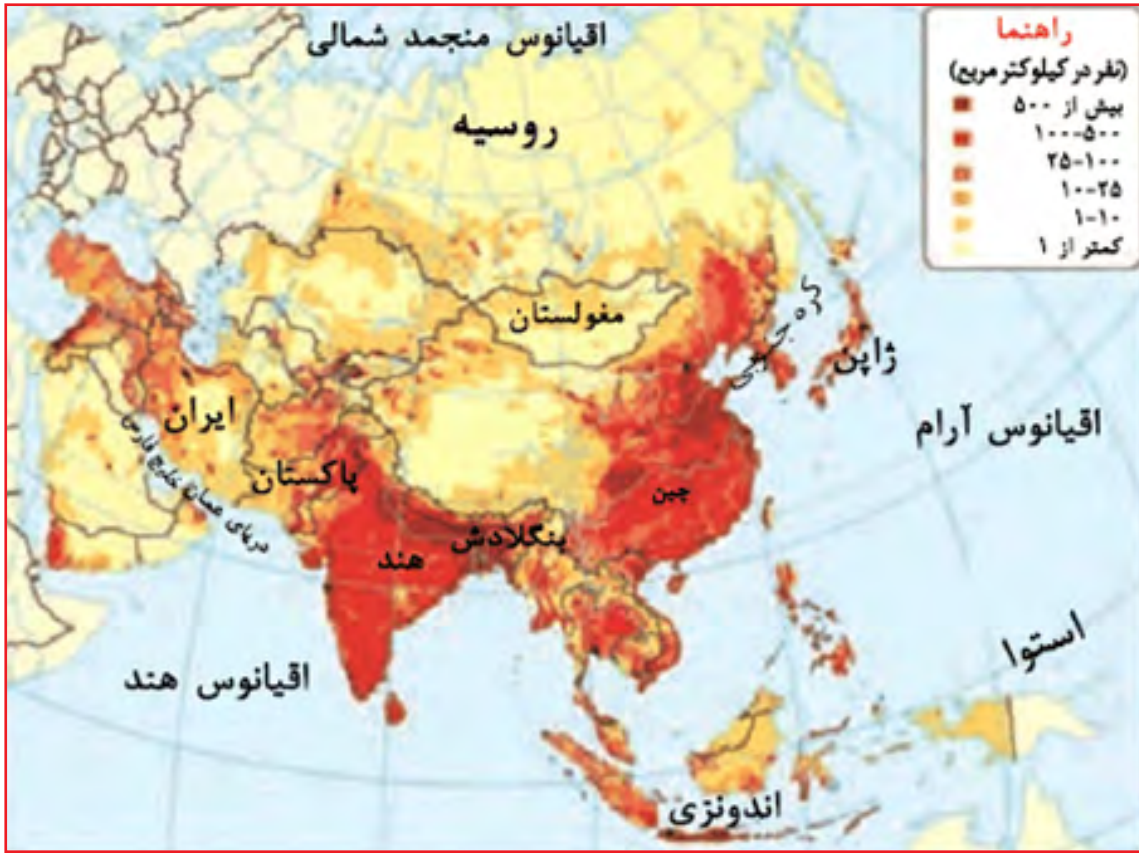
جمعیت چین

جمعیت هند

فعالیت

نقشه پراکندگی جمعیت در آسیا را با نقشه ناهمواری‌ها و آب و هوا کنار هم گذاشته و مقایسه کنید:
 الف) چرا در مشرق و جنوب شرق آسیا تراکم جمعیت زیاد است؟
 ب) کدام مناطق آسیا کم جمعیت یا خالی از جمعیت است؟ چرا؟

نژاد و زبان

بیشتر جمعیت آسیا نژاد زرد پوست و بقیه سفید پوست هستند. البته در جنوب آسیا نژاد های سیاه پوست و دورگه هم زندگی می کنند. مردم آسیا به صدها زبان صحبت می کنند.

○ چهره کودک روسی

○ چهره کودکان هندی

○ چهره کودکان اندونزی

○ چهره کودک کره ای

نقشهٔ پراکندگی ادیان در قاره آسیا

نقشهٔ پراکندگی نژادها و زبان‌ها در آسیا

در آسیا، کشت برنج به صورت پلکانی روی تپه‌ها و کوه‌ها نیز انجام می‌شود

دین

آسیا مهد^۱ ادیان^۲ بزرگ جهان است. سه دین بزرگ یهود، مسیحیت و اسلام علاوه بر آسیا در سایر قاره‌ها پراکنده شده‌اند. حدود ۶۰ درصد مسلمانان جهان در آسیا زندگی می‌کنند. در قاره آسیا مساجد بزرگی ساخته شده است.

۱- مرکز

۲- دین‌ها

اقتصاد و قاره آسیا

شغل بیشتر مردم آسیا کشاورزی است. مهم‌ترین محصول کشاورزی در قاره آسیا برنج است که غذای اصلی مردم آسیا می‌باشد. ۹۰ درصد برنج جهان در آسیا تولید و در همین قاره مصرف می‌شود.

ژاپن، چین، روسیه، هند، کره جنوبی، ایران، پاکستان، اندونزی، تایوان و مالزی از کشورهای مهم آسیا در اقتصاد، صنعت و کشاورزی هستند. در بیست سال اخیر چین توانسته است، تولیدات و صادرات خود را افزایش دهد و تولیدات خود را به همه‌ی کشورها صادر کند.

همچنین کشورهای کره جنوبی، تایوان، هنگ‌کنگ^۱ و سنگاپور توانسته‌اند صادرات^۲ زیادی به کشورهای دیگر داشته باشند. به این چهار کشور بَره‌های اقتصادی آسیا می‌گویند. کشورمالزی نیز در صنعت پیشرفت زیادی داشته است.

در قاره آسیا مهاجرت از روستاها به شهرها زیاد است. امروزه شهرهای با جمعیت بیش از ۱۰ میلیون نفر در آسیا زیاد شده است. شهرهایی مانند توکیو در ژاپن، بمبئی در هند و تهران از پرجمعیت‌ترین شهرهای آسیا هستند.

جاذبه‌های گردشگری^۳

در قاره آسیا جاذبه‌های^۴ طبیعی و تاریخی و فرهنگی بسیار زیادی برای گردشگران^۵ وجود دارد و کشورهای آسیایی درآمد^۶ خوبی را از جذب^۷ گردشگران به دست می‌آورند.

اطلس: کتابی است که مجموعه‌ای از نقشه‌ها در آن جمع آوری شده است.

نقشه‌های طبیعی: نقشه‌هایی که در آنها کوه‌ها، دریاها، رودخانه‌ها و... نمایش داده می‌شود.

نقشه‌های سیاسی: نقشه‌هایی هستند که در آنها کشورها، استان‌ها، پایتخت‌ها و شهرهای مهم نمایش داده می‌شود.

سوالات پیشنهادی:

- ۱- پرجمعیت‌ترین کشورهای جهان کدامند؟
- ۲- بیش‌تر جمعیت قاره آسیا از چه نژادی هستند؟
- ۳- مهم‌ترین محصول کشاورزی در قاره آسیا چیست؟
- ۴- بَره‌های اقتصادی آسیا چه کشورهایی هستند؟
- ۵- اطلس چیست؟

۱- بخشی از کشور چین امروزی

۲- فرستادن کالابه کشورهای دیگر

۳- مسافرت

۴- زیبایی

۵- مسافران

۶- پول

۷- گرفتن

منطقه جنوب غربی آسیا و جایگاه ایران در آن

فصل

می‌دانید که ایران در جنوب غربی آسیا واقع است. این منطقه از نظر تاریخی و فرهنگی، منابع نفت و گاز، دسترسی به سواحل و آب‌های آزاد و اقیانوس‌ها، اهمیت زیادی دارد. به همین دلیل این منطقه از مناطق مهم جهان به شمار می‌رود.

کشور ما ایران در منطقه جنوب غربی آسیا، از جایگاه و موقعیت ممتازی برخوردار است.

در این فصل با ویژگی‌های منطقه و جایگاه ایران در آن آشنا می‌شوید.

شما با اموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌پرید:

- ۱- ویژگی‌های طبیعی و انسانی منطقه جنوب غربی آسیا کدام‌اند؟
- ۲- چه چیزهای مشترکی بین کشورهای منطقه وجود دارد؟
- ۳- چرا منطقه جنوب غربی آسیا منطقه‌ای پرتنش است؟ چرا فلسطین یک موضوع مهم در این منطقه است؟
- ۴- ایران در منطقه جنوب غربی آسیا چه موقعیت و جایگاهی دارد؟

دس ۱۹ ویژگی‌های منطقه جنوب غرب آسیا

موقعیت

به نقشه توجه کنید، این نقشه منطقه جنوب غرب آسیا را نشان می‌دهد. این منطقه را می‌توان درون یک مثلث جای داد که در نقشه مشاهده می‌کنید.

فعالیت

- با توجه به نقش به سوالات زیر پاسخ دهید؛
- (۱) منطقه جنوب غرب آسیا به کدام قاره‌ها متصل است؟
 - (۲) دو کشور بزرگ منطقه جنوب غرب آسیا کدامند؟

ویژگی‌های طبیعی

الف) ناهمواری

در جنوب غرب آسیا و کوه‌ها و سرزمین‌های هموار وجود دارد.

کوه‌های بلند ایران سرزمین‌های مرتفع این منطقه هستند. جلگه‌های این منطقه جلگه بین‌النهرین در غرب ایران و جلگه سند در شرق ایران هستند. بیابان عربستان و دشت کویر و دشت لوت از مناطق خشک و بیابانی این منطقه هستند.

بیابان رُبَع الخالی، عربستان

ب) آب و هوا

کوه آرارات، ترکیه

در این منطقه از قاره آسیا آب و هوای گوناگونی وجود دارد. نواحی کوهستانی این منطقه در زمستان آب و هوای سرد و در تابستان آب و هوای معتدل دارند.

در بخش‌های وسیعی^۱ از منطقه جنوب غرب آسیا آب و هوا گرم و خشک یا نیمه خشک است. کمبود آب شیرین یکی از مهمترین مشکلات این منطقه است. بخش‌هایی از این منطقه که در ساحل دریاها قرار گرفته اند آب و هوای متفاوتی دارند مثلا در ساحل خلیج فارس و دریای عمان هوا گرم و مرطوب است که به آن هوای شرجی می‌گویند.

ویژگی‌های انسانی و اقتصادی

منطقه جنوب غرب آسیا یکی از اولین مراکز سکونت انسان است. جمعیت این منطقه از اقوام گوناگونی تشکیل شده است. زبان مردم این منطقه بیشتر عربی، فارسی، ترکی و اردو است. دین مردم این منطقه بیشتر اسلام است و بیش از ۹۰ درصد مردم این منطقه مسلمان هستند.

چهره کودکان عرب

چهره کودک تاجیک

چهره کودکان پاکستان

مقایسه جمعیت کشورهای آسیای جنوب غربی

فعالیت‌های اقتصادی

بیشتر کشورهای منطقه جنوب غرب آسیا دارای معادن نفت و گاز هستند و از نظر اقتصادی به صادرات^۱ آن وابسته هستند. کشور عربستان علاوه بر صادرات نفت درآمد زیادی از مراسم حج دارد. بعضی از کشورهای این منطقه توانستند از راه گردشگری و تجارت درآمد زیادی به دست آورند، مثل کشورهای ترکیه و امارات متحده عربی، ایران نیز در زمینه کشاورزی، صنعت و گردشگری به پیشرفت‌های بزرگی دست یافته است. برخی از کشورهای این منطقه به علت جنگ و نتوانستند از نظر اقتصادی پیشرفت کنند مانند عراق و افغانستان.

سوالات پیشنهادی:

- ۱- مناطق خشک و بیابانی منطقه جنوب غرب آسیا را نام ببرید؟
- ۲- در کجای منطقه جنوب غرب آسیا آب و هوای شرجی وجود دارد؟
- ۳- زبان بیشتر مردم جنوب غرب آسیا چه زبان‌هایی است؟
- ۴- کدام کشورهای جنوب غرب آسیا به علت جنگ نتوانسته‌اند از نظر اقتصادی پیشرفت کنند؟

۱- فرستادن کالا به کشورهای دیگر

کاربرک شماره ۱۳

نقشه آسیای جنوب غربی

۱) روی نقشه نام مکان‌های مورد نظر را بنویسید.

■ نام دریاها و اقیانوس مهم منطقه

■ نام کشورهایی که با علامت؟ مشخص شده است.

■ کشور ایران را با رنگ سبز و بقیه کشورها را با رنگی دیگر نشان دهید.

۲) اگر یک کشتی بخواهد از دریای عمان به دریای مدیترانه و از آنجا به کشورهای اروپایی برود باید از کدام دریاها و تنگه‌ها عبور کند؟ روی نقشه ترسیم کنید.

۳) روی کشورهای نفت خیز منطقه، علامت بگذارید.

درس ۲۰ ایران و منطقه جنوب غربی آسیا

ایران در جنوب غرب آسیا قرار گرفته است. این منطقه به علت‌های زیر، یکی از مناطق بسیار مهم جهان است.

(۱) این منطقه در مرکز اتصال سه قاره آسیا اروپا و آفریقا قرار دارد.

(۲) در این منطقه معادن^۱ مهم نفت و گاز وجود دارد. حدود دو سوم نفت جهان و یک سوم منابع گاز جهان در این منطقه قرار دارد و کشورهای مهم صادر کننده نفت عربستان، عراق، ایران و کویت در این منطقه قرار گرفته‌اند.

حمل بار با کشتی، ایران

تنگه بسفر، ترکیه

(۳) در این منطقه مرکز جهان اسلام است و شهرهای مهم مسلمانان یعنی مکه و مدینه در این منطقه قرار گرفته‌اند.

مسجد الحرام، سعی صفا و مروه

کربلا، راه پیمایی عظیم و میلیونی اربعین امام حسین

چرا جنوب غرب آسیا منطقه پر تنش^۱ است؟

الف) چون در این منطقه معادن نفت و گاز زیاد است مورد توجه کشورهای قدرتمند است و این کشورها در این منطقه اختلاف ایجاد می‌کنند.

ب) رژیم اسرائیل در این منطقه با مردم مظلوم فلسطین می‌جنگد و آنها را شهید می‌کند.

ت) آمریکا و انگلیس در این منطقه پایگاه نظامی^۲ ایجاد کرده‌اند.

فعالیت

به صورت گروهی به سوالات زیر پاسخ دهید.

۱) چرا دسترسی به دریاها و اقیانوس‌ها برای کشورها مهم است؟

۲) اگر در جنوب غرب آسیا به جای اختلاف بین کشورها همکاری باشد چه نتیجه‌ای دارد؟

ساحل خلیج فارس و دریای عمان بسیار طولانی است. ایران در این سواحل بندرهای مهم نفتی و تجاری دارد. ایران در خلیج فارس جزیره‌های زیادی دارد که مهمترین آنها عبارتند از: خارک، کیش، قشم، لارک و... این جزیره‌ها از نظر تجاری و نظامی اهمیت دارند.

فلسطین مهمترین مسئله جهان اسلام

مسئله فلسطین و ظلمی که به وسیله اسرائیل به مردم آن می‌شود یک مسئله بسیار مهم است. علت‌های اهمیت فلسطین موارد زیر است.

۱) این کشور مرکز اصلی دین‌های الهی و محل زندگی بسیاری از پیامبران بوده است.

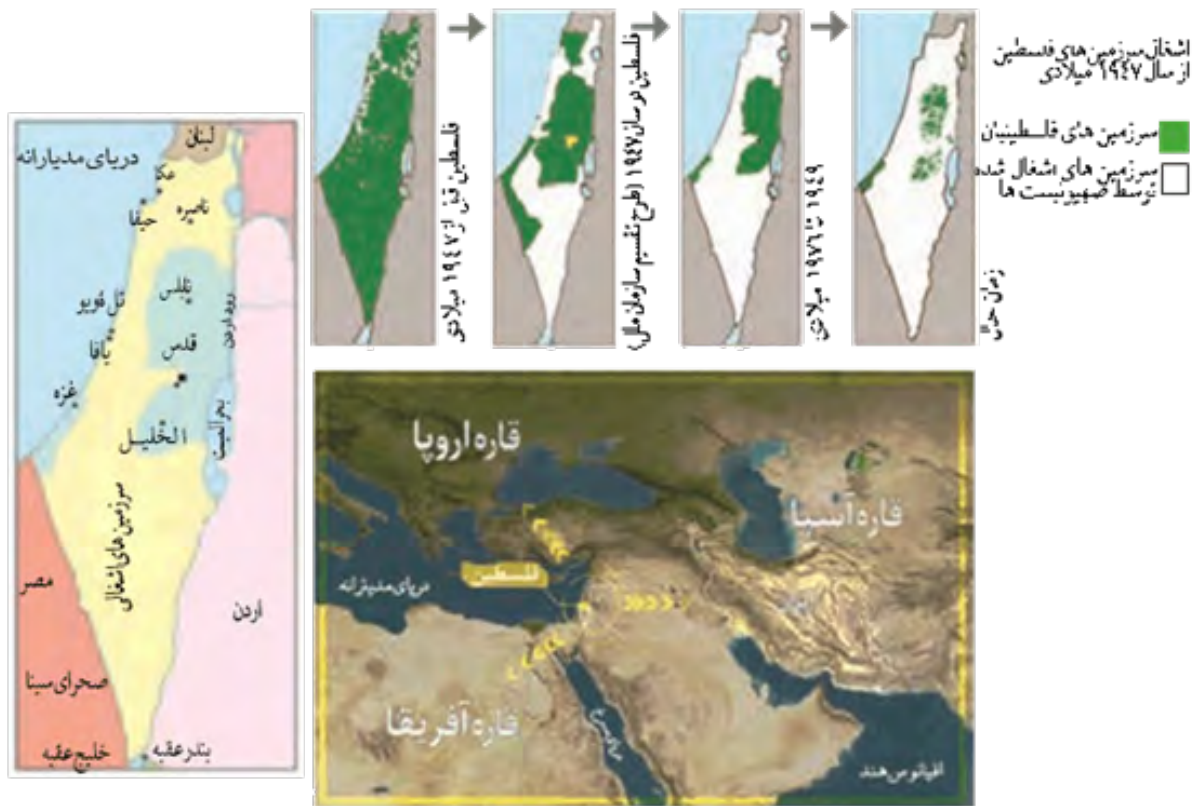
۲) کشور فلسطین در محل برخورد^۳ سه قاره آسیا، آفریقا و اروپا قرار دارد.

۳) یکی از مهم‌ترین راه‌های دریایی جهان در این منطقه قرار دارد که باعث ارتباط غرب و شرق می‌شود. (مسیر آبی دریای مدیترانه دریای سرخ اقیانوس هند)

۱- جنگ و اختلاف

۲- جایی که در آن نیروهای نظامی و اسلحه وجود دارد.

۳- اتصال

سوالات پیشنهادی:

- ۱- چرا جنوب غرب آسیا یکی از مناطق بسیار مهم جهان است؟
- ۲- چرا جنوب غرب آسیا منطقه پرتنش است؟
- ۳- جزیره‌های ایرانی در خلیج فارس را نام ببرید؟
- ۴- مهمترین مسئله جهان اسلام چیست؟
- ۵- علت‌های اهمیت فلسطین را بنویسید؟

اروپا و افریقا

فصل

وقتی به نقشهٔ جهان نگاه می‌کنید، در غرب قارهٔ آسیا دو قارهٔ دیگر را در یک امتداد می‌بینید. اروپا در نیمکرهٔ شمالی و افریقا در جنوب آن که تا نیمکرهٔ جنوبی کشیده شده است.

این دو قاره، دو چهرهٔ کاملاً متفاوت از نظر ویژگی‌های محیط طبیعی و انسانی دارند. اروپا قاره‌ای است با آب و هوای معتدل و دشت‌های حاصلخیز، کم‌وسعت اما پرجمعیت و با اقتصاد صنعتی و پیشرفته.

اما افریقا علی‌رغم منابع و معادن سرشار و وسعت زیاد، قاره‌ای است کم‌جمعیت با آب و هوای گرم و طاقت‌فرسا در بیابان‌ها و جنگل‌های انبوه. اغلب کشورهای این قاره فقیر هستند و مردم آنها سال‌هاست که با مشکلات گوناگون دست و پنجه نرم می‌کنند. در این فصل شما با این دو قارهٔ متفاوت آشنا می‌شوید.

شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌پرید:

- ۱- افریقا و اروپا از نظر ویژگی‌های طبیعی، چه تفاوتی با هم دارند؟
- ۲- ویژگی‌های طبیعی افریقا و اروپا چه مزایا یا محدودیت‌هایی برای ساکنان این قاره‌ها به وجود می‌آورد؟
- ۳- اروپا و افریقا از نظر ویژگی‌های انسانی و اقتصادی، چه تفاوت‌هایی با هم دارند؟
- ۴- علل عدم پیشرفت اقتصادی کشورهای قاره افریقا چیست؟

درس ۲۱ ویژگی‌های طبیعی و انسانی اروپا

موقعیت و وسعت

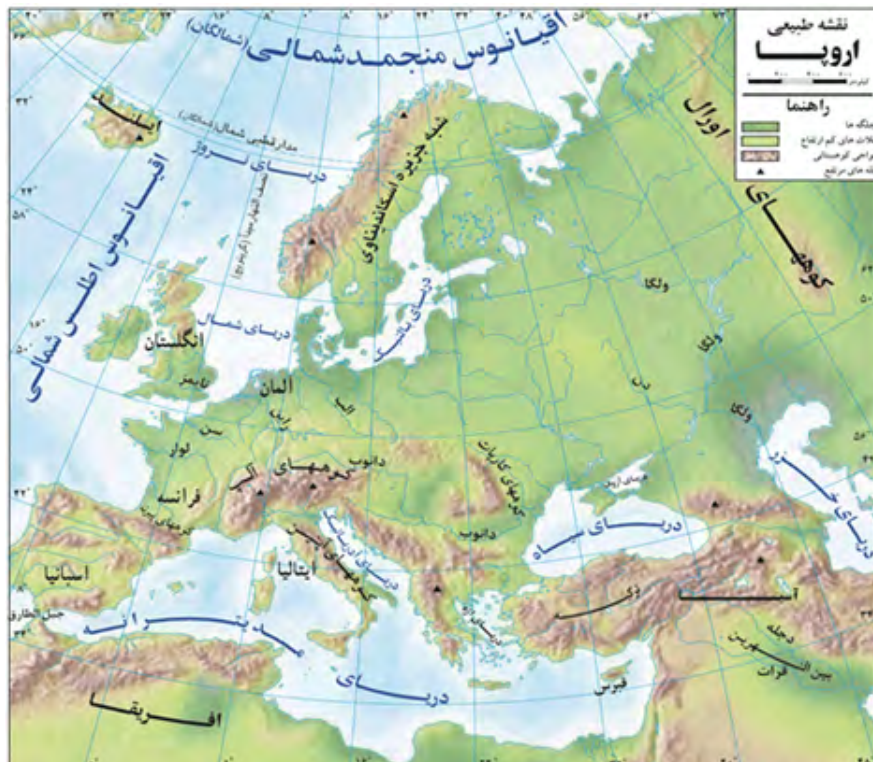
قاره اروپا را می‌توان ادامه قاره بزرگ آسیا دانست. قاره اروپا از کوچک‌ترین قاره‌های جهان است.

ناهمواری‌های اروپا

ناهمواری‌های اروپا ناهمواری‌های اروپا به دو بخش تقسیم می‌شود:

- (۱) اروپای جوان
- (۲) اروپای پیر

در شمال اروپا فرسایش طولانی باعث شده است که کوه‌ها کم ارتفاع، قله‌ها و دره‌ها باز باشند به این بخش اروپا اروپای پیر می‌گویند.

در جنوب اروپا کوه‌های بلند وجود دارد، قله کوه‌ها تیز و دامنه آن‌ها شیب زیاد و دره‌های تنگ دارند. به این منطقه از اروپا، اروپای جوان می‌گویند.

قله مون بلان

ناهمواری‌های جوان، کوه‌های آلپ

ناهمواری‌های پیر، نروژ

آب و هوا

اروپا قاره‌ای، با آب و هوای معتدل، سرسبز و بدون بیابان است.

در شمال اروپا که به قطب شمال نزدیک است آب و هوای قطبی و سرد وجود دارد.

مناطق مجاور^۱ اقیانوس اطلس مثل انگلیس آب و هوای معتدل اقیانوسی دارند و فصل زمستان در آنجا ملایم‌تر^۲ است.

مناطق جنوبی اروپا مثل اسپانیا و ایتالیا آب و هوای مدیترانه‌ای دارند، یعنی زمستان‌های معتدل و مرطوب و تابستان‌های گرم و خشک دارند.

در مرکز و شرق اروپا به علت دور بودن از دریاها، بارندگی کمتر است.

۱- نزدیک

۲- معتدل‌تر

رودها

در اروپا رودهای پرآب زیادی وجود دارد، از این رودها برای آبیاری زمین های کشاورزی، تولید برق و حمل و نقل استفاده می‌شود. رودهای دانوب، ولگا و راین مهم ترین رودهای اروپا هستند.

جمعیت

قاره اروپا یکی از متراکم ترین قاره های جهان از نظر جمعیت است. آب و هوای معتدل، باران کافی از یک سو و پیشرفت علم و صنعت از سوی دیگر باعث شده است که این قاره از نظر جمعیت متراکم باشد.

چهرهٔ کودک سوئدی و آلمانی

نژاد و دین

اروپاییان از نژاد سفید پوست هستند. بیشتر مردم اروپا مسیحی هستند و مسلمانان نیز به صورت پراکنده در اروپا زندگی می‌کنند.

کشور واتیکان در کنار شهر رم، کوچکترین کشور جهان است.

موزه واتیکان در شهر رم

اقتصاد اروپا

میزان درآمد، سواد و بهداشت در بیشتر کشورهای اروپایی بالاست. کشاورزی در همه جای اروپا رایج^۱ است، در جنوب اروپا محصولاتمانند زیتون، مرکبات و انگور به عمل می‌آید. در اروپا دامداری با شیوه صنعتی انجام می‌شود و تولید شیر و گوشت در این شیوه زیاد است. کشورهای هلند و دانمارک از تولید کنندگان بزرگ شیر و گوشت هستند.

یک مزرعه کشاورزی در اروپا

پرورش گاو، فرانسه

جاذبه های گردشگری

اروپا به علت داشتن جاذبه های طبیعی گردشگری مانند سواحل زیاد، ورزش های زمستانی در کوه های آلپ و جاذبه های تاریخی و فرهنگی مثل موزه ها کلیساها و.... گردشگران زیادی را به خود جذب می کند.

سوالات پیشنهادی:

- ۱- چرا جنوب غرب آسیا یکی از مناطق بسیار مهم جهان است؟
- ۲- چرا جنوب غرب آسیا منطقه پرتنش است؟
- ۳- جزیره های ایرانی در خلیج فارس را نام ببرید؟
- ۴- مهمترین مسئله جهان اسلام چیست؟
- ۵- علت های اهمیت فلسطین را بنویسید؟

۱- وجود دارد.

کاربرک شماره ۱۵

۱) روی نقشه، نام مکان‌های مورد نظر را بنویسید.

■ نام اقیانوس‌ها و دریاهای اطراف قاره اروپا

■ نام رودهای ولگا، دُن و راین

■ نام دو رشته کوه مهم اروپا

■ نام شبه جزیره اسکاندیناوی و شبه جزیره بالکان

■ نام تنگه‌ای که اروپا را از آفریقا جدا می‌کند.

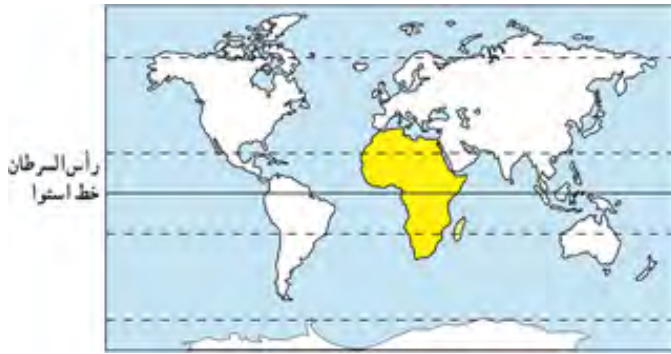
۲) نقشه را به دلخواه رنگ آمیزی کنید.

ویژگی‌های طبیعی و انسانی آفریقا

درس ۲۲

موقعیت و وسعت

قاره آفریقا بعد از آسیا دومین قاره وسیع جهان است. قاره آفریقا در دو نیمکره شمالی و جنوبی گسترده شده و خط استوا از وسط این قاره عبور می‌کند.

ناهمواری‌های آفریقا

آفریقا قاره بزرگ و کم ارتفاع است و کوه‌های بلند در آن کم است. رشته کوه اطلس در شمال غربی و قله‌های کینیا و کلیمانجارو از مهم‌ترین کوه‌های این قاره هستند.

۱ - بزرگ

۲ - رشد یافته

آب و هوا

آب و هوای قاره آفریقا گرم است و در بیشتر قسمت‌های آن زمستان وجود ندارد. زیرا خط استوا از وسط این قاره عبور می‌کند و در طول سال خورشید در مناطق استوایی عمود می‌تابد و گرم می‌شوند. از نظر بارش قاره آفریقا به دو قسمت تقسیم می‌شود:

الف) آفریقای مرطوب (آفریقای سبز)

مناطق در قاره آفریقا که در اطراف خط استوا قرار دارند آب و هوای گرم و مرطوب دارند و بارندگی در آنها زیاد است.

افریقای مرطوب، جنگل‌های استوایی، کنگو

ب) آفریقای خشک

در قاره آفریقا هرچه از خط استوا دورتر می‌شویم بارش کمتر می‌شود و هوا گرم و خشک می‌شود به طوری که در شمال آفریقا صحرای بزرگ آفریقا و در جنوب آن بیابان کالاهاری وجود دارد.

تصویر ماهواره ای صحرای بزرگ آفریقا

افریقای خشک، صحرا (arahas)ی بزرگ با تپه های ماسه ای عظیم

رودها

رودهای نیل، کنگو و نیجر از رودهای مهم آفریقا هستند. رود نیل، طولانی‌ترین رود جهان است.

رود نیل از شهر قاهره پایتخت مصر عبور می‌کند.

جمعیت

با وجود این که قاره آفریقا وسعت^۱ زیادی دارد اما اکنون نسبت به وسعت خود جمعیت کمی دارد و بخش‌های بزرگی از آفریقا مانند بیابان بزرگ آفریقا و جنگل‌های آن خالی از جمعیت است. در پانصد ساله اخیر عواملی مانند جنگ، گرسنگی و بیماری‌های مختلف باعث شده که مرگ و میر در آفریقا زیاد باشد و جمعیت آن زیاد نشود.

چهره کودکان آفریقایی

نژاد و زبان

بیشتر مردم آفریقا سیاه پوست هستند و بخش کوچکی از آن در نزدیکی دریای مدیترانه و جنوب آفریقا سفیدپوست هستند. مردم کشورهای شمال آفریقا مانند مصر و مراکش به زبان عربی صحبت می‌کنند و مردم بقیه کشورهای آفریقایی به زبان محلی و یا انگلیسی و فرانسوی صحبت می‌کنند.

۱ - بزرگی

دین

بیشتر مردم کشورهای شمال آفریقا مسلمان هستند و بقیه کشورهای آفریقایی بیشتر مسیحی هستند.

کشورهای مسلمان در قاره آفریقا

اقتصاد آفریقا

بیشتر کشورهای آفریقایی فقیر هستند. دو دسته از عوامل باعث توسعه نیافتگی این قاره شده است:

عوامل خارجی: دخالت کشورهای قدرتمند در قاره آفریقا

عوامل داخلی: مثل بیماری‌ها و جنگ

استخراج کائوچو

در قاره آفریقا بیشتر محصولات کشاورزی استوایی مانند قهوه و کائو تولید می‌شود.

کشاورزی کنیا

کائو

جاذبه های گردشگری

سواحل شمال آفریقا، پارک‌های ملی و ساختمان های قدیمی از جاذبه‌های گردشگری آفریقا هستند.

گردشگری در پارک های ملی حیات وحش

فعالیت

پرس و جو کنید

- ۱) کاکائو چیست و از آن چه استفاده‌هایی می‌شود؟
- ۲) حدس بزنید تصویر صفحه قبل کدام جاذبه گردشگری قاره آفریقا را نشان می‌دهد؟

سوالات پیشنهادی:

- ۱- قاره آفریقا از نظر بارش به چند بخش تقسیم می‌شود؟ نام ببرید؟
- ۲- رود های مهم قاره آفریقا را نام ببرید؟
- ۳- چه عواملی باعث شده است در پانصد سال اخیر جمعیت آفریقا زیاد نشود؟
- ۴- عوامل توسعه نیافتگی قاره آفریقا به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ نام ببرید؟ کاربردگ ۱۶

کاربرگ شماره ۱۶

نقشه آفریقا

(۱) روی نقشه، نام مکان‌های مورد نظر را بنویسید.

■ نام اقیانوس‌ها و دریاهای اطراف قاره آفریقا

■ نام رشته کوهی که در شمال غربی آفریقا قرار دارد.

■ نام دو قله بلند آفریقا

■ نام بزرگ‌ترین دریاچه آفریقا

■ نام رودهای مهم آفریقا

■ نام صحرای بزرگ آفریقا و بیابان کالاهاری

■ نام خلیجی در غرب آفریقا

(۲) نقشه را به دلخواه رنگ آمیزی کنید.

قاره آمریکا و قاره اقیانوسیه

۱۲ فصل

از گذشته‌های بسیار دور، سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا، محل زندگی انسان‌ها بوده‌اند. تا قبل از ورود به سرزمین‌های نو، برخی تصور می‌کردند که دنیا فقط به این سه قاره، محدود می‌شود. وقتی اروپاییان به این قاره‌ها پا گذاشتند، انبوهی از مهاجران اروپایی به این سرزمین‌ها روانه شدند و با چپاول منابع طبیعی این سرزمین‌ها، کشورها و شهرهای بزرگ و پرجمعیتی را به وجود آوردند. هرچند پیش از آمدن تازه‌واردان مهاجر به این قاره، تعداد زیادی از بومیان در این مناطق زندگی می‌کردند و این قاره شاهد به وجود آمدن برخی تمدن‌های کهن، در خود بوده است.

در این فصل شما با ویژگی‌های طبیعی و انسانی قاره‌های آمریکا، استرالیا و اقیانوسیه آشنا می‌شوید.

● شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی می‌برید:

- ۱- ویژگی‌های طبیعی قاره‌های آمریکا، استرالیا و اقیانوسیه کدام‌اند؟
- ۲- چه شباهت‌هایی میان محیط طبیعی آمریکای شمالی و آمریکای جنوبی وجود دارد؟
- ۳- اقتصاد و فرهنگ آمریکای شمالی و آمریکای جنوبی چه تفاوت‌هایی با هم دارد؟ چرا؟
- ۴- ویژگی‌های انسانی و اقتصادی استرالیا و نیوزیلند، کدام‌اند؟

درس ۲۳ قاره آمریکا

الف) ویژگی‌های طبیعی

موقعیت و وسعت

قاره‌ی آمریکا قاره بزرگی است که از قطب شمال تا نزدیکی قطب جنوب کشیده شده است و در واقع به دو قاره کوچک تر تقسیم می‌شود: آمریکای شمالی و آمریکای جنوبی

جنگل‌های آمازون

بیابان آتاکاما

جنگل‌های آمازون

ناهمواری

در قاره آمریکا ۳ نوع ناهمواری وجود دارد:

۱. کوه‌های جوان و مرتفع

در آمریکای شمالی رشته کوه راکی و در آمریکای جنوبی رشته کوه آند کوه‌های جوان هستند.

۲. کوه‌های کم ارتفاع قدیمی

در آمریکای شمالی کوه‌ها آپالاش و در آمریکای جنوبی کوه برزیل کوه‌های پیر آمریکا هستند.

۳. زمین‌های هموار و جلگه‌ای

جلگه‌هایی که از رسوب گذاری رودهای می‌سی‌سی‌پی در آمریکای شمالی و آمازون در آمریکای جنوبی به وجود آمده‌اند.

۱ - ته نشین شدن خاکی که به وسیله رودها جابجا می‌شود

آب و هوا

سرزمین‌های نزدیک قطب در آمریکا آب و هوای سرد دارند. در سواحل قاره آمریکا آب و هوای معتدل اقیانوسی وجود دارد. سرزمین‌های نزدیکی خط استوا در قاره آمریکا آب و هوای گرم و مرطوب دارند. جنگل‌های آمازون در این قسمت از آمریکا قرار دارد. در آمریکای شمالی بیابان نوادا و در آمریکای جنوبی بیابان آتاکاما آب و هوای گرم و خشک دارند.

رودها

در آمریکای شمالی رود می‌سی‌سی‌پی قرار دارد که از رود های طولانی جهان است و نقش مهمی در تجارت به وسیله کشتی دارد. در آمریکای جنوبی رود آمازون قرار دارد که پرآب ترین رود جهان است.

رود می‌سی‌سی‌پی، ایالات متحده آمریکا

رود آمازون، آمریکای جنوبی

فعالیت

- ۱) کدام بخش از آب و هوا و گیاهان قاره آمریکا شبیه قاره آفریقا است؟ چرا؟
- ۲) رود آمازون به کدام اقیانوس می‌ریزد؟
- ۳) با استفاده از اطلس بگویید این رود در کدام کشور قرار دارد؟

تصویر زن بومی آمریکایی

ب) ویژگی‌های انسانی و اقتصادی

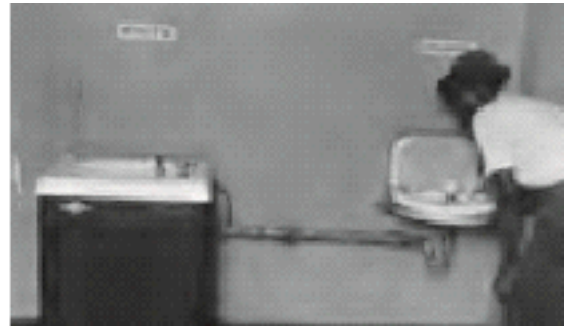
جمعیت

حدود ۱۵ درصد جمعیت جهان در قاره آمریکا زندگی می‌کنند که بیشتر در شهرهای ساحلی و بنادر هستند.

نژاد و زبان

بومیان: به بومیان قاره آمریکا سرخ پوست می‌گویند و امروزه بسیار کمی از آنها باقی مانده‌اند.

سیاه پوستان: آفریقایی‌هایی هستند که از قدیم برای کار کردن به قاره آمریکا برده شده‌اند.

جدا کردن مکان‌ها و خدمات عمومی بین سفیدپوستان و رنگین‌پوستان تا چند دهه پیش

سفید پوستان: کسانی هستند که از قاره‌ی اروپا به قاره آمریکا مهاجرت کرده‌اند.
دورگه‌ها: بیشتر مردم قاره آمریکا مهاجر هستند، مردم زیادی از این قاره دورگه‌اند یعنی از اختلاط نژادها به وجود آمده‌اند.

چهره یک کودک سرخ پوست

چهره کودک سفیدپوست و سیاه پوست آمریکای شمالی

چهره یک زن دورگه، آمریکای لاتین

زبان بیشتر مردم آمریکای شمالی انگلیسی است و در آمریکای جنوبی زبان‌های اسپانیولی، پرتغالی بیشتر است.

دین

بیشتر مردم قاره آمریکا مسیحی هستند. البته تعداد مسلمانان هم در این قاره زیاد است. اقتصاد قاره آمریکا اقتصاد آمریکای شمالی و جنوبی تفاوت دارد. در آمریکای شمالی کشورهای ایالات متحده آمریکا و کانادا کشورهای پیشرفته صنعتی هستند.

اقتصاد قاره آمریکا

مهم‌ترین علت‌هایی که باعث شده است که کشورهای آمریکای شمالی پیشرفته باشند عبارتند از:

- معادن زیادی در این کشورها وجود دارد.
- در جنگ جهانی دوم این کشورها از جنگ دور بودند و آسیب ندیدند.
- این کشورها مردم متخصص و باسواد کشورهای دیگر را به خود جذب کرده‌اند.

یک ناحیه صنعتی، ایالات متحده آمریکا

برداشت ماشینی (۱ مکانیزه) گندم، ایالات متحده آمریکا

رشد شهرها

در ایالات متحده آمریکا و کانادا شهرهای بزرگ وجود دارد. نیویورک پرجمعیت‌ترین شهر ایالات متحده آمریکا است. سازمان ملل متحد در این شهر قرار دارد.

نیویورک مجسمه آزادی

سازمان ملل متحد

اقتصاد آمریکای لاتین: آمریکای لاتین (آمریکای مرکزی و جنوبی) معادن زیادی دارند، اما از نظر صنعت پیشرفته نیستند و علت آن دخالت کشورهای قدرتمند در این کشورها است. کشورهای آرژانتین، برزیل و کوبا در آمریکای لاتین بزرگترین تولید کننده قهوه و نیشکر هستند.

مزارع نیشکر، کوبا

برزیل در سال‌های اخیر، یک سوم قهوه جهان را تولید کرده است.

گردشگری

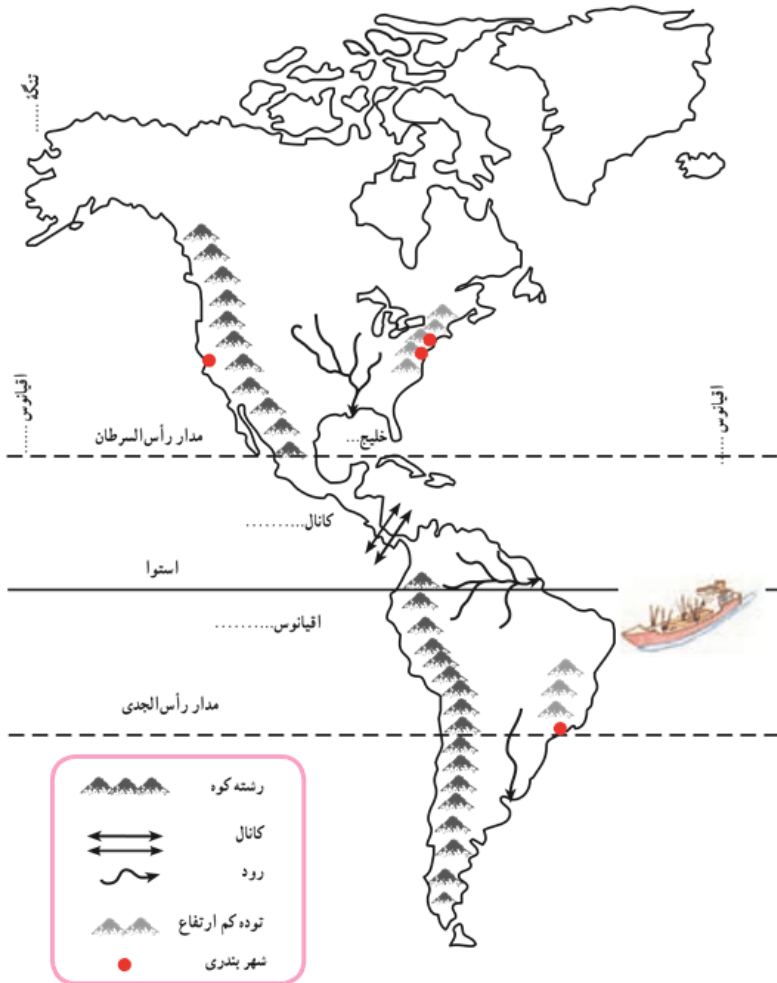
قاره آمریکا به علت داشتن غارها، آبشارها، جنگل‌ها و رودها جاذبه‌های گردشگری طبیعی زیادی دارد، همچنین موزه‌ها و نمایشگاه‌ها هم گردشگران زیادی را به خود جذب می‌کند.

سوالات پیشنهادی:

- ۱- ناهمواری های قاره آمریکا به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ نام ببرید؟
- ۲- رودهای مهم آمریکای شمالی و آمریکای جنوبی را نام ببرید؟
- ۳- کشورهای صنعتی آمریکای شمالی کدامند؟
- ۴- چرا کشورهای آمریکای شمالی پیشرفته هستند؟
- ۵- جاذبه‌های طبیعی گردشگری در قاره آمریکا را بنویسید؟

کاربرک شماره ۱۷

نقشه قاره آمریکا

۱) روی نقشه، موارد زیر را بنویسید.

■ نام تنگه ای که قاره آمریکا را از قاره آسیا جدا می کند.

■ نام اقیانوس‌ها و خلیج‌ها

■ نام رودها و جلگه‌های مهم آمریکای شمالی

■ نام رودها و جلگه‌های مهم آمریکای جنوبی

■ نام رشته کوه‌های بلند و جوان آمریکای شمالی

■ نام رشته کوه‌های بلند و جوان آمریکای جنوبی

■ نام کوه کم ارتفاع قدیمی آمریکای شمالی

■ نام کوه کم ارتفاع قدیمی آمریکای جنوبی

■ محل شهرهای واشنگتن و نیویورک را روی نقشه بنویسید.

■ نام کانال معروفی که دو اقیانوس را به هم می پیوندد.

۲) فرض کنید روی نقشه، یک کشتی می‌خواهد از یک اقیانوس به اقیانوس دیگر، سفر کند. دو مسیر جداگانه برای کشتی بکشید. سپس بگویید کدام مسیر کوتاه تر است؟ چرا؟

۳) نقشه را به دلخواه رنگ آمیزی کنید.

قاره استرالیا و اقیانوسیه

درس ۲۴

موقعیت و وسعت

اقیانوسیه کوچک ترین قاره کره زمین است. استرالیا و جزیره‌های نزدیک به آن در اقیانوس آرام را اقیانوسیه می‌نامند. این قاره در جنوب شرقی قاره آسیا قرار دارد. شرق استرالیا جزیره‌های زیادی وجود دارد که یکی از این جزیره‌های مهم کشور نیوزیلند (زلاندنو) است.

فعالیت

با توجه به نقشه به سوالات زیر پاسخ دهید:

- ۱) قاره استرالیا در کدام نیمکره قرار دارد؟ نیمکره شمالی یا نیم کره جنوبی؟ چرا؟
- ۲) استرالیا از اطراف به کدام اقیانوس‌ها مربوط می‌شود؟

آبرز راک (عقیق سرخ)

بیابان ویکتوریا، حدود ۳۵۰/۰۰۰ کیلومتر مربع وسعت دارد و در آن تپه های ماسه ای فراوان دیده می شود. در این منطقه، بومیان استرالیا از قبایل مختلف زندگی می کنند.

کریست چرچ، میدان کلیسا، نیوزیلند

کانگورو، نماد کشور استرالیا است و حدود ۶۳ گونهٔ این جانور کیسه دار در کشور استرالیا زندگی می‌کنند.

ب) ویژگی‌های انسانی و اقتصادی

جمعیت، وسعت، زبان و دین

استرالیا جمعیت بسیار کمی دارد (حدود ۲۰ میلیون نفر)، بیشتر جمعیت استرالیا و نیوزیلند مهاجران اروپایی هستند. زبان مردم استرالیا و نیوزیلند انگلیسی است. دین بیشتر مردم آنجا مسیحی است.

اقتصاد استرالیا و نیوزیلند

استرالیا و نیوزیلند از کشورهای پیشرفته صنعتی هستند و معادن زیادی دارد و استرالیا تولیدکننده و صادرکننده بزرگ گندم در جهان است. همچنین باغ‌های انگور و مرکبات زیادی دارد. استرالیا و نیوزیلند از مراکز مهم پرورش دام در جهان هستند. صنعت نیز در استرالیا و نیوزیلند پیشرفته است. سیدنی و ملبورن از مراکز مهم صنایع کشتی‌سازی و صنایع شیمیایی هستند.

پرورش گوسفند، استرالیا

گردشگری

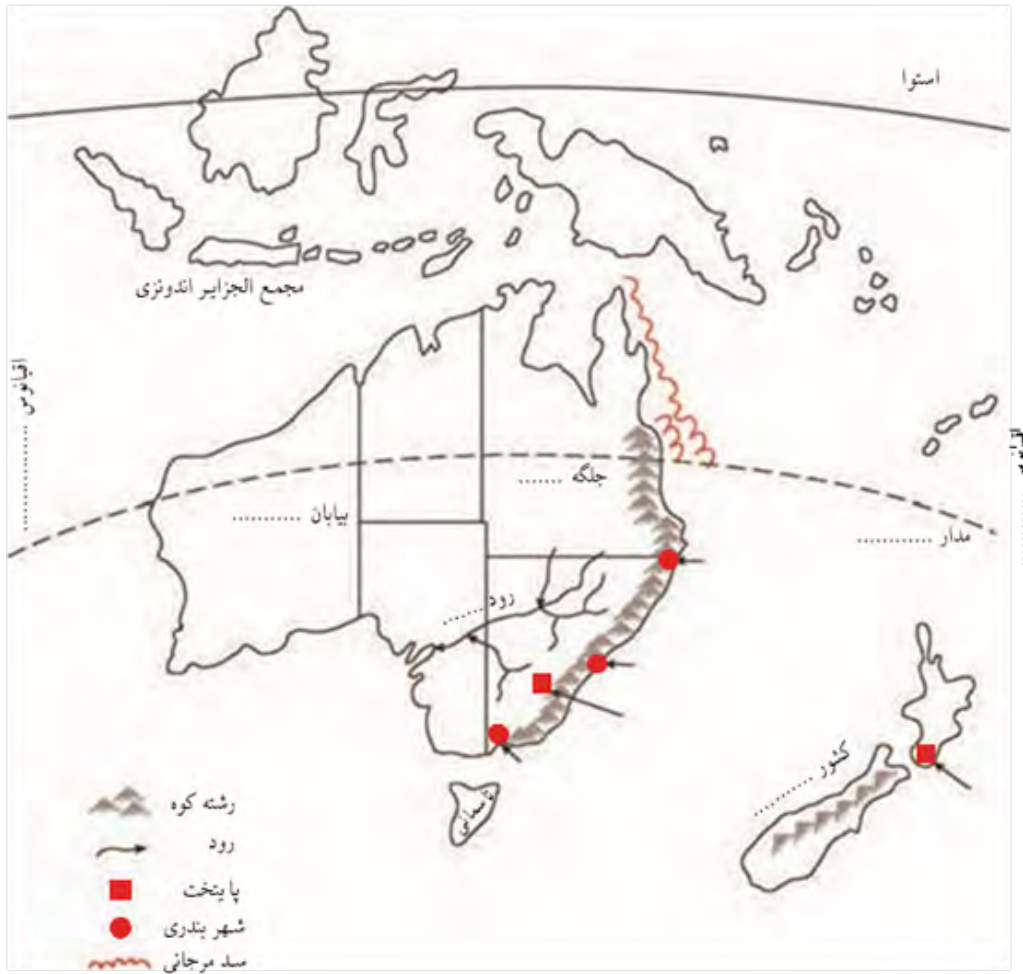
استرالیا و نیوزیلند به علت داشتن ساحل طولانی و انواع جانوران و ساختن امکانات تفریحی، گردشگران زیادی را به خود جذب می‌کنند.

سوالات پیشنهادی:

- ۱- کوچکترین قاره کره زمین چه نام دارد؟
- ۲- بیشتر مردم استرالیا چه کسانی هستند؟
- ۳- زبان مردم استرالیا و نیوزیلند چیست؟
- ۴- مراکز مهم صنایع کشتی‌سازی و صنایع شیمیایی در استرالیا چه شهرهایی هستند؟

کاربرک شماره ۱۸

نقشه استرالیا، نیوزیلند

۱) روی نقشه موارد زیر را بنویسید.

- نام اقیانوس های اطراف استرالیا
- نام رود، جلگه و بیابان مشخص شده
- نام کشور جزیره ای که در منطقه اقیانوسیه واقع است و پایتخت آن
- نام پایتخت و دو بندر مهم استرالیا
- نام مدار فرضی که از استرالیا عبور می کند.
- محل سد بزرگ مرجانی استرالیا

۲) نقشه را به دلخواه رنگ آمیزی کنید.